

MESTNA KNJIŽNICA LJUBLJANA

Polonca Maček

**SPLOŠNA KNJIŽNICA IN PARTNERSTVA V OKOLJU:
SODELOVANJE MED KNJIŽNICO IN OSNOVNO ŠOLO TER
VRTCEM**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ljubljana, 2020

IZJAVA O AVTORSTVU IN O JAVNI OBJAVI PISNE NALOGE

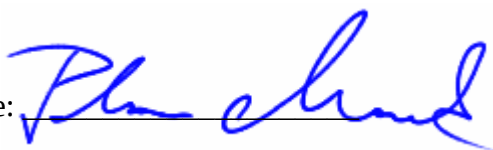
Podpisana, Polonca Maček,

izjavljam, da sem avtorica pisne naloge za bibliotekarski izpit za bibliotekarja z naslovom:
Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem pisno nalogo izdelala samostojno in je moje avtorsko delo,
- so dela drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih navajam neposredno ali povzemam, navedena oziroma citirana v skladu s standardom APA,
- sem besedila ali podatke, ki so avtorsko zaščiteni, uporabila v skladu z določbami zakona, ki določa avtorske pravice,
- je elektronska oblika pisne naloge istovetna s tiskano obliko naloge,
- na podlagi 23. člena Pravilnika o bibliotekarskem izpitu ter v skladu s prvim odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem javno objavo elektronske oblike pisne naloge na portalu Digitalne knjižnice Slovenije.

Podpis avtorice:

V Ljubljani, dne 10. 11. 2020

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ključna dokumentacijska informacija

Polonca MAČEK

Naslov pisne naloge: Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem

Kraj: Ljubljana

Leto: 2020

Št. strani: 40 Št. slik: 19 Št. preglednic: /

Št. prilog: 2 Št. strani prilog: 5 Št. referenc: 64

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Mestni knjižnici Ljubljana

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Barbara Marinčič

UDK: 027.625:37.011.2

Ključne besede: splošne knjižnice, osnovnošolci, pismenost, izobraževanje

Izvod: Splošne knjižnice se pri izpolnjevanju svojih nalog soočajo z različnimi izzivi. Pri tem iščejo nove poslovne modele za delovanje knjižnic. Eden pomembnejših poslovnih modelov je partnerstvo z drugimi ustanovami. Za boljše doseganje ciljev je še posebej pomembno povezovanje in sodelovanje v lokalni skupnosti. V pisni nalogi želimo ugotoviti, kakšno je sodelovanje med splošnimi knjižnicami in vrtci ter osnovnimi šolami. Pregledali smo obstoječe prakse slovenskih splošnih knjižnic. Ugotovili smo, da je sodelovanja precej in je raznoliko. Vendar pa je pri vseh deležnikih opaziti željo in potrebo po intenzivnejšem sodelovanju. Namen pisne naloge je ugotoviti, kako bi lahko z intenzivnejšim sodelovanjem splošne knjižnice in osnovne šole izboljšale bralno, informacijsko in digitalno pismenost učencev. S polstrukturiranim intervjujem in anketnimi vprašalniki smo pridobili informacije o mnenjih učiteljic in učencev tretjih in četrtih razredov osnovne šole in njihovih staršev, kakšne storitve splošne knjižnice bi potrebovali, da bi učenci kakovostnejše pripravljali govorne nastope in referate. Ugotovili smo, da bi učitelji s svojimi učenci želeli obiskati knjižnico, kjer bi dobili informacije o ponudbi in storitvah knjižnice. Učenci bi potrebovali izobraževanja o uporabi računalniških programov, saj se v šoli v prvi triadi in četrtem razredu druge triade tega nimajo možnosti naučiti. Poudarek je potrebno dati na tesno sodelovanje splošne knjižnice z osnovno šolo glede učnih vsebin in na ustrezne kompetence knjižničarjev splošnih knjižnic.

Vsebina

1	UVOD	1
2	RAZISKAVA.....	5
2.1	SODELOVANJE SLOVENSКИH SPLOŠNIH KNJIŽNIC IN VRTCEV.....	6
2.1.1	Razvoj predbralne pismenosti	6
2.1.2	Pridobivanje znanja	8
2.1.3	Vključevanje v družbo.....	8
2.1.4	Spodbujanje povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti.....	8
2.2	SODELOVANJE SLOVENSКИH SPLOŠNIH KNJIŽNIC IN OSNOVNIH ŠOL	9
2.2.1	Spodbujanje bralne kulture in bralne pismenosti otrok.....	9
2.2.2	Pridobivanje znanja	12
2.2.3	Informacijsko in računalniško opismenjevanje	13
2.2.4	Domoznanska dejavnost.....	14
3	SODELOVANJE MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA IN VRTCEV TER OSNOVNIH ŠOL.....	15
3.1	SODELOVANJE MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA IN VRTCEV	16
3.1.1	Razvoj predbralne pismenosti	16
3.1.2	Pridobivanje znanja	16
3.1.3	Spodbujanje povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti.....	17
3.2.	SODELOVANJE MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA IN OSNOVNIH ŠOL.....	17
3.2.1	Spodbujanje bralne kulture in bralne pismenosti otrok.....	17
3.2.2	Pridobivanje znanja	18
3.2.3	Informacijsko in računalniško opismenjevanje	18
3.2.4	Spodbujanje povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti.....	19
4	VZORČENJE.....	19
5	REZULTATI RAZISKAVE	20
5.1	UČITELJICE	20
5.2	STARŠI.....	22
5.3	UČENCI.....	26
5.4	INTERPRETACIJA REZULTATOV	31
6	RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI.....	33
7	NAVEDENI VIRI IN LITERATURA.....	35
	PRILOGE	I

PRILOGA 1	I
PRILOGA 2	IV

Kazalo slik

Slika 1: Viri za pripravo govornih nastopov, referatov	22
Slika 2: Način priprave govornih nastopov, referatov	23
Slika 3: Tehnična priprava govornega nastopa, referata	23
Slika 4: Ocena obvladovanja računalniških programov MS Word in MS PowerPoint.....	24
Slika 5: Obiskovanje vrste knjižnic.....	24
Slika 6: Poznavanje poučnega knjižničnega gradiva za različne starostne stopnje.....	25
Slika 7: Izdelovanje govornih nastopov, poročil v knjižnici	25
Slika 8: Udeležba na izobraževanju za MS Word.....	26
Slika 9: Udeležba na izobraževanju MS PowerPoint	26
Slika 10: Razred anketiranih	27
Slika 11: Pomoč pri pripravljanju govornih nastopov, referatov	27
Slika 12: Tehnična priprava govornega nastopa, referata	28
Slika 13: Pomoč oseb pri pripravi govornih nastopov, referatov	28
Slika 14: Poznavanje MS Worda	29
Slika 15: Poznavanje MS PowerPointa	29
Slika 16: Obiskovanje vrste knjižnic.....	29
Slika 17: Lokacija izdelovanja govornih nastopov, referatov	30
Slika 18: Učenje MS Worda v knjižnici.....	30
Slika 19: Učenje MS PowerPointa v knjižnici	30

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Hvala sodelavkam in sodelavcem v Mestni knjižnici Ljubljana za podporo in razumevanje ter moji družini za potrpljenje in dobro voljo.

1 UVOD

Splošne knjižnice izvajajo knjižnično dejavnost za prebivalstvo v svojem okolju in v okviru javne službe naloge,¹ ki jih določa zakon (Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1), 2001). Za uspešno izvajanje teh nalog in zadovoljevanje potreb na znanju temelječe družbe mora knjižnica razvijati nove poslovne modele. Knjižnice se srečujejo tudi s pritiski, kot so zmanjšanje proračuna, zmanjšanje zaposlenih, povečanje materialnih stroškov, in z izzivi, ki jih prinaša napredna tehnologija. Vse to od knjižnic zahteva nove vzorce delovanja pri zadovoljevanju potreb lokalne skupnosti. Knjižnica mora najti najboljši način, da organizira lokalne vire in lokalno znanje. Vedno bolj je v ospredju model vzpostavljanja partnerstev² za krepitev vloge knjižnic (Resman, 2014). Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (2019) priporočajo, da knjižnica pridobiva partnerje in v sodelovanju z njimi glede na potrebe lokalne skupnosti izvaja ter krepí knjižnično dejavnost. Pri tem sledi skupnim ciljem na različnih področjih delovanja, npr. na področjih izobraževanja, kulture, kulturne dediščine in socialne vključenosti.

Partnerstva so vir razvoja in moči. Skozi sodelovanje³ z drugimi deležniki v skupnosti lahko gradimo relevantne knjižnice, ki lahko izpolnjujejo svojo vlogo v družbi. To seveda ni lahko, je pa nujno. Partnerstvo omogoča raznolike možnosti za razvoj knjižnic. Knjižnice morajo biti aktivne pri iskanju novih načinov doseganja svojih ciljev in izpolnjevanja družbene vloge, ki jim je bila dodeljena (Strand Iden, 2014).

Knjižnice lahko vstopajo v partnerstva z različnimi partnerji: vrtci, šolami, raziskovalno in akademsko sfero, ponudniki IKT opreme, razvijalci različnih aplikacij, založniki, različnimi

¹ Naloge splošne knjižnice:

- sodelujejo v vseživljenjskem izobraževanju,
- zbirajo, obdelujejo, varujejo in posredujejo domoznansko gradivo,
- zagotavljajo dostopnost in uporabo gradiv javnih oblasti, ki so splošno dostopna na elektronskih medijih,
- organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture,
- organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami,
- organizirajo kulturne prireditve, ki so povezane z njihovo dejavnostjo (ZKnj-1, 2001).

² Partnerstvo je formalizirano sodelovanje, ki temelji na enakosti/enakovrednosti in spoštovanju (Resman, 2014).

³ Sodelovanje je neformalen odnos dveh ali več strani. Druga stran je povabljena k sodelovanju, če želi neka organizacija testirati že obstoječe rešitve, vključiti uporabnike druge strani v svoje storitve, promovirati neko storitev ali pa potrebuje za svojo storitev neko zunanjo podporo (Resman, 2014).

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

tipi knjižnic, kulturnimi ustanovami ipd. Še posebej je pomembno, da aktivno sodelujejo z različnimi partnerji v lokalnem okolju.

Za lažje načrtovanje in preverjanje partnerstev lahko uporabljamo grafični prikaz⁴ povezav knjižnice in ustanov, s katerimi knjižnica sodeluje pri različnih dejavnostih (Špoljar, 2014).

Splošna knjižnica lahko s partnerstvom z vrtci in šolami bolje izvaja knjižnične vloge, še posebej knjižnične vloge, kot so: razvoj predbralne pismenosti, bralna kultura in pismenost otrok, pridobivanje znanja, informacijsko in računalniško opismenjevanje, vključevanje v družbo, domoznanska dejavnost (Strokovna priporočila in standardi ..., 2019).

Vilar (2017) pri svoji raziskavi o vlogah splošne knjižnice pri širjenju bralne pismenosti in bralne kulture ugotavlja, da splošne knjižnice redno sodelujejo z izobraževalnimi organizacijami, pri čemer lahko opazimo upad rednega sodelovanja z naraščanjem starosti otrok. Najpogostejši načini sodelovanja so skupni projekti, promocija knjižnice. Nekatere knjižnice tudi gostujejo v prostorih vrtcev ali osnovnih šol, jih upoštevajo pri izgradnji zbirke oziroma jih vključujejo v svoje storitve. Knjižnice vrtcem in osnovnim šolam nudijo tudi svoje prostore oziroma infrastrukturo in na ta način pomagajo dosegati skupne cilje. Partnerstvo in sodelovanje ima za knjižnico promocijski učinek in dviga njen ugled. Raziskava kaže, da vidijo knjižničarji pri sodelovanju z vrtci in osnovnimi šolami precej ovir. V nekaterih odgovorih v raziskavi so omenjali slabšo odzivnost šol in vrtcev na pobude knjižnic za sodelovanje. Torej bi bilo dobro sodelovanje še izboljšati.

V Kurikulumu za vrtce (2015)⁵ lahko usmerjanje k sodelovanju vrtcev s knjižnico prepoznamo v več delih dokumenta. Zapisano je, da je eno od načel uresničevanja ciljev kurikuluma načelo sodelovanja z okoljem, pri čemer naj vrtci upoštevajo možnost uporabe naravnih in družbeno-kulturnih virov učenja v najbližjem okolju vrtca. Odnosa z drugimi ustanovami se dotika tudi načelo timskega načrtovanja in izvajanja predšolske vzgoje ter strokovnega spopolnjevanja, pri čemer naj vrtec sodeluje z drugimi vzgojno-izobraževalnimi, strokovnimi in drugimi institucijami. Knjižnica je pomemben partner pri razvijanju jezikovnih sposobnosti pri predšolskih otrocih. To je najpomembnejše obdobje za razvoj govora, vključuje široko polje sodelovanja in komunikacije z odraslimi, otroki, seznanjanje s pisanim jezikom in spoznavanje

⁴ Eko-karta knjižnice v njenem okolju je preprosto in pregledno orodje za vpogled v sodelovanje in vpliv organizacije, ki ga oblikujemo po lastnih potrebah (Špoljar, 2014).

⁵ Kurikulum za vrtce je nacionalni dokument, ki določa koncept in sistem predšolske vzgoje v vrtcih.

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

nacionalne in svetovne književnosti, lastne in tuje kulture. Da bi lahko otroci sodelovali z okoljem, vplivali nanj in ga pozneje aktivno spreminjali, morajo postopoma spoznati bližnje družbeno okolje. Sem spada tudi spoznavanje knjižnice.

Sodelovanje splošne knjižnice in vrtca je zelo pomembno, saj knjižnica nudi vrtcem strokovno podporo in velik izbor gradiv za doseganje ciljev jezikovne in knjižne vzgoje pri predšolskih otrocih (Starič, 2017).

Rezultati pilotne študije o knjižnični dejavnosti v vrtcih so pokazali, da čeprav ima večina vrtcev nekakšno knjižnico, knjižnična dejavnost, gradivo in predvsem knjižničarji niso redni del življenja in dela vrtca. Zdi se tudi, da splošne knjižnice igrajo veliko pomembnejšo vlogo kot šolske knjižnice. Redno vključevanje šolskih in splošnih knjižnic v vrtce bi gotovo dalo rezultate na področju zgodnjega opismenjevanja otrok pa tudi bralne in drugih pismenosti otrok, staršev in vzgojiteljev (Zabukovec idr., 2020).

Učni načrti v osnovni šoli obsegajo napotke in navodila za izvajanje pouka posameznih osnovnošolskih predmetov. Večina osnovnih šol ima šolske knjižnice, zato učni načrti osnovne šole usmerjajo predvsem v sodelovanje s šolsko knjižnico. Šolska knjižnica nudi storitve za učenje, knjige in druge vire, ki omogočajo vsem članom šolske skupnosti, da postanejo kritični misleci in učinkoviti uporabniki informacij različnih oblik, formatov in na različnih nosilcih (Manifest o šolskih knjižnicah, 2001). Šolska knjižnica je vključena v vzgojno-izobraževalni proces in je njegova aktivna podpora (IFLA – smernice za šolske knjižnice, 2019).⁶

Učni načrti za osnovne šole se pri določenih področjih nanašajo tudi na sodelovanje s splošnimi knjižnicami. V učnem načrtu osnovnošolskega izobraževanja je med smernicami in priporočili tudi dokument o knjižnično-informacijskih znanjih. Posebej na splošno knjižnico se nanašajo cilji za tretji razred, kjer naj bi učenci ločili šolsko knjižnico od splošne knjižnice z mladinskim oddelkom in vedeli, da je šolska knjižnica urejena po pravilih, ki veljajo tudi v drugih

⁶ Cilji šolske knjižnice:

- podpora in bogatitev vzgojno-izobraževalnih ciljev, kakor jih opredeljujeta poslanstvo šole in kurikulum;
- razvoj in vzdrževanje bralnih in učnih navad otrok ter osebne zadovoljstva ob branju in učenju ter uporabe knjižnic skozi celo življenje;
- ustvarjanje priložnosti za izkustva v ustvarjanju in uporabi informacij za pridobivanje znanja, globljega razumevanja, razvijanja domišljije in osebne zadovoljstva;
- podpora vsem učencem pri učenju in praktični uporabi veščin za vrednotenje in uporabo informacij, ne glede na obliko, format ali medij ter glede na načine komunikacije znotraj šolske skupnosti (IFLA – smernice za šolske knjižnice, 2019).

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

knjižnicah. Predvideno je, da obiščejo splošno knjižnico v domačem kraju in se seznaniijo z mladinskim oddelkom (Sušec in Žumer, 2005). Eden od splošnih ciljev učnega načrta pri slovenščini je, da učenci in učenke razvijajo in ohranjajo pozitiven odnos do branja neumetnostnih in umetnostnih besedil. Stik z besedili je zanje potreba in vrednota, zato tudi v prostem času berejo in poslušajo besedila (objavljena v raznih medijih), obiskujejo knjižnico, filmske in gledališke predstave, literarne prireditve ipd. (Slovenščina, 2018). Pri izbirnem predmetu Informacijsko opismenjevanje je eden od operativnih ciljev predmeta spoznati namembnost različnih vrst knjižnic in njihovih knjižničnih zbirk (Informacijsko opismenjevanje, 2001).

Med šolskimi in splošnimi knjižnicami sicer obstaja vrsta razlik, vendar pa tudi stičnih točk. Šolska knjižnica je del vzgojno-izobraževalnega procesa na šoli, njene storitve, gradivo in drugi viri, kot na primer prostor, so namenjeni podpori doseganja ciljev šole. V njej se izvajajo različne oblike pedagoškega dela – pouk, skupinsko delo itn. Njeni uporabniki so pripadniki šolske skupnosti. Splošna knjižnica je namenjena vsem prebivalcem lokalne skupnosti kot informacijsko in kulturno središče pa tudi kot socialni prostor skupnosti. Šolska in splošna knjižnica imata stične točke v temeljnem cilju, se pravi razvoju posameznika ter informacijskem opismenjevanju in promociji branja (Vodeb idr., 2009).

V nalogi želimo ugotoviti, kako poteka sodelovanje slovenskih splošnih knjižnic z vrtci in osnovnimi šolami. Najprej si bomo ogledali oblike sodelovanja med splošnimi knjižnicami in vrtci ter osnovnimi šolami, ki so opisani v letnih poročilih vseh slovenskih splošnih knjižnic za leto 2019. Ugotoviti bomo poskusili, katere knjižnične vloge izpolnjujejo knjižnice z izvajanjem posameznih oblik dejavnosti. Raziskali bomo še, kako sodeluje z vrtci in osnovnimi šolami Mestna knjižnica Ljubljana (v nadaljevanju MKL) in ali se v izbrani osnovni šoli kaže potreba po tesnejših oblikah sodelovanja in vzpostavitvah partnerstev kot formalizirani in vnaprej dogovorjeni obliki sodelovanja.

MKL je s 34 knjižnicami in 46 postajališči bibliobusa največja splošna knjižnica v Sloveniji⁷. Kot zaposlena v Mestni knjižnici Ljubljana izvajam naloge s področja bibliopedagogike (Ciciuhec,⁸ Rastem s knjigo⁹) in prireditev za otroke (ure pravljic) v knjižnici mestnega

⁷ Več na: <https://www.mklj.si/bliznjice/nase-knjiznice>

⁸ Več na strani 13.

⁹ Več na strani 14.

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

območja Knjižnici Prežihov Voranc in njeni krajevni knjižnici Knjižnici Grba. Cilj naloge je raziskati, kakšno je sodelovanje Mestne knjižnice Ljubljana in Osnovne šole Vrhovci¹⁰ na področju priprav govornih nastopov¹¹ in referatov¹² učencev tretjih in četrtih razredov. Ugotoviti želimo, ali bi s tesnejšim sodelovanjem lahko dosegli izboljšanje bralne¹³ in informacijske¹⁴ ter digitalne¹⁵ pismenosti pri osnovnošolcih.

V ta namen smo si zastavili sledeča raziskovalna vprašanja:

1. Katere vire uporabljajo učenci tretjih in četrtih razredov za pripravo govornih nastopov in referatov?
2. Kje pridobijo učenci tretjih in četrtih razredov znanje računalništva za pripravo govornih nastopov in referatov s pomočjo računalnika?
3. Kako bi s sodelovanjem splošne knjižnice in osnovne šole učencem lahko pomagali, da bi pridobili znanja in kompetence za kakovostno pripravo govornih nastopov in referatov?

2 RAZISKAVA

Najprej smo želeli izvedeti, na katere načine sodelujejo slovenske splošne knjižnice in vrtci ter osnovne šole. Podatke o tem smo iskali na spletnem portalu slovenskih splošnih knjižnic Knjižnice.si. Na tem portalu so zbrani podatki o vseh slovenskih splošnih knjižnicah ter povezave do njihovih najpomembnejših spletnih Podatke smo črpali iz najnovejših letnih poročil o delu knjižnic. Večina splošnih knjižnic ima svoja letna poročila objavljena na svojih spletnih podstraneh, kjer omogočajo dostop do informacij javnega značaja. Sedem knjižnic nima dostopnega letnega poročila preko spleta. Nekatera letna poročila so precej skopa s

¹⁰ OŠ Vrhovci se nahaja na področju delovanja Knjižnice Grba, njena najbližja knjižnica mestnega območja pa je Knjižnica Prežihov Voranc.

¹¹ Za razvijanje govornega nastopanja imajo učenci govorne nastope z vnaprej napovedano temo in besedilno vrsto (Slovenščina, 2018).

¹² Referat je sestavek, ki ga učenec napiše za vajo v obravnavanju kakega vprašanja (Fran, b. d.).

¹³ Bralna pismenost je stalno razvijajoča se zmožnost posameznika in posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij (Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti, 2019).

¹⁴ Informacijsko pismenost opredeljujemo kot zmožnost razmišljujočega odkrivanja informacij za najrazličnejše namene (vsakodnevno življenje, izobraževanje, informiranje itd.), razumevanje, kako informacije nastanejo, kakšna je njihova vrednost, ter kot zmožnost uporabe informacij pri ustvarjanju novega znanja ter etičnem sodelovanju v skupnostih, ki temeljijo na učenju (Vilar, 2017).

¹⁵ Digitalna pismenost je posameznikova temeljna zmožnost, da se znajde v digitalnem svetu. Digitalno pismen posameznik pozna in uporablja digitalne aparature in pripomočke, razume zakonitosti digitalnega socialnega okolja in se znajde v njem (Javrh idr., 2018).

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

podatki, zato smo za pridobitev dodatnih podatkov o zanimivih sodelovanjih pregledali tudi spletne strani vseh 58 slovenskih splošnih knjižnic.

2.1 SODELOVANJE SLOVENSKIH SPLOŠNIH KNJIŽNIC IN VRTCEV

Slovenske splošne knjižnice na različne načine sodelujejo z vrtci. Izvajajo dejavnosti s področja bibliopedagike, predbralne vzgoje,¹⁶ socialnega vključevanja ranljivih skupin v družbo. S tem izpolnjujejo različne knjižnične vloge:¹⁷ razvoj predbralne pismenosti, pridobivanje znanja, vključevanje v družbo. V nadaljevanju naloge si bomo ogledali dejavnosti in projekte, ki jih slovenske splošne knjižnice izvajajo v sodelovanju z vrtci, in jih razvrstili glede na prevladujočo knjižnično vlogo, ki jo pri tem izpolnjujejo.

2.1.1 Razvoj predbralne pismenosti

Med najpogostejše oblike sodelovanja sodijo organizirani obiski vrtčevskih otrok. Knjižnico obiskujejo cele skupine otrok iz vrtcev. Nekatere skupine obiskujejo knjižnico vsak teden, nekatere mesečno ali pa enkrat ali dvakrat letno. Knjižničar sprejme skupino otrok, jim predstavi knjižnico, knjižnično dejavnost in primerno gradivo. Pove ali prebere jim pravljico. Nekateri pri tem uporabljajo lutke, glasbila. Kadar je vrtec preveč oddaljen od knjižnice ali pa so otroci še premajhni za obisk v knjižnici, jih knjižničar obišče v vrtcu. Namen teh obiskov je spoznavanje knjižnice in njene dejavnosti, spodbujanje branja in bralnih navad ter pozitivnega odnosa do knjižnice in branja.

Splošne knjižnice organizirajo bralno značko za predšolske otroke. Pri tem povabijo k sodelovanju vrte in starše otrok, ki obiskujejo vrtec. Starši doma otrokom preberejo primerno knjigo, otroci pa knjigo v vrtcu po svojih zmožnostih obnovijo, narišejo, zapojejo pesem.

¹⁶ Primer predbralne vzgoje je Predšolska bralna značka, ki poteka pod okriljem Društva Bralna značka Slovenije. Namen Predšolske bralne značke je povezovanje s kurikulumom, prispevanje h knjižni vzgoji otrok v predšolskem obdobju in predvsem spodbujanje družinskega branja (Predšolska bralna značka ..., b. d.).

¹⁷ Knjižnične vloge so: Razvoj predbralne pismenosti; Bralna kultura in bralna pismenost otrok; Bralna kultura in bralna pismenost mladostnikov; Bralna kultura in bralna pismenost odraslih; Pridobivanje znanja; Informacijsko in računalniško opismenjevanje; Vključevanje v družbo; Domoznanska dejavnost; Informacijsko središče lokalne skupnosti; Seznanjanje z javnimi zadevami in spremljanje aktualnega dogajanja v družbi; Spodbujanje povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti (Strokovna priporočila in standardi ..., 2019).

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Knjižničarji pripravijo sezname priporočenega gradiva. Namen bralne značke za predšolske otroke je razvijati bralno kulturo in spodbujati branje v družinskem krogu, privabiti k branju in obiskovanju knjižnice tiste družine, ki še niso uporabniki knjižnice, spodbujati kakovostno preživljanje prostega časa otrok in njihovih družinskih članov pa tudi izboljšati kompetence vzgojiteljev v vrtcih in staršev za razvijanje bralne kulture in bralnih navad predšolskih otrok.

Primer predšolske bralne značke je projekt Spoznavamo knjige in knjižnico s Kostanjevim Škratom, ki ga izvajajo v Valvazorjevi knjižnici Krško. S projektom želijo otroke in starše seznaniti s knjižnico v svojem kraju in jih spodbuditi k družinskemu branju in obiskovanju knjižnice. Otroci pridejo dopoldne z vrtcem v knjižnico, kjer jih poučijo o knjižnici, knjigah, vedenju v knjižnici, otroci ustvarjajo, prisluhnejo pravljici, prelistajo veliko knjig. Popoldne imajo otroci nalogo, da o svojih doživetjih poročajo staršem in skupaj nekaj narišejo ali napišejo na škratov list. Ustvarjalnost otrok nagradijo s škratovo nalepko in na koncu, po štirih srečanjih v knjižnici, s simboličnim darilcem. Poleg otrok se obračajo tudi na starše. V škratovi mapi jim pošljejo zanimiv članek o branju, seznam priporočene literature, ki je povezana s temo, o kateri so se pogovarjali z otroki, in namig za dobro branje za starše (Valvazorjeva knjižnica Krško b. d. d.). Podobne predšolske bralne značke organizirajo še v drugih splošnih knjižnicah, npr. v Medobčinski splošni knjižnici Žalec (Medobčinska splošna knjižnica Žalec, 2020), Knjižnici Franceta Balantiča Kamnik (Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik, 2020), Ljudski knjižnici Metlika (Ljudska knjižnica Metlika, 2020), Knjižnici Toneta Seliškarja Trbovlje (Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje, 2018) in v Knjižnici Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica (Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica, 2020).

V Knjižnici Črnomelj izvajajo bralni projekt Pravljični potujoči kovček. Izvajajo ga v sodelovanju z vrtci in šolami črnomaljske ter semiške občine. Namenjen je predšolskim otrokom in učencem 1. razreda osnovne šole. Vrtce, šole in družine vsako šolsko leto povabijo k branju kakovostne otroške literature. V mesecu oktobru v knjižnici pripravijo kovčke, ki jih napolnijo z zanimivimi knjigami za otroke, dodajo tudi knjigo za odrasle, včasih igračo, družabno igro ali CD ter zvezek, v katerega otroci, starši in mentorji zapišejo ali narišejo svoje vtise. Kovčke mentorji odnesejo v svoje skupine in skrbijo, da kovček pride k vsaki družini (Knjižnica Črnomelj, 2020).

2.1.2 Pridobivanje znanja

Od pravlјice do znanja je oblika bibliopedagoškega dela v Valvazorjevi knjižnici Krško, ki je namenjena spodbujanju branja in uporabi poučne knjige v predbralnemu obdobju. K sodelovanju povabijo vrtce in skupaj z njimi pripravijo celoletno obliko dela. Na srečanjih ob knjigi in pravlјici otrokom skozi pripoved približajo različnost pisane besede, ki enkrat bogati leposlovno besedilo in spet drugič služi kot sredstvo za podajanje poučnih vsebin. Otroci tako spoznavajo različnost pisanih besedil, značilnosti, pomen in uporabnost poučnih knjig ter informacijsko in učno vrednost poučnih knjig, ki se jih učijo tudi uporabljati (Valvazorjeva knjižnica Krško, b. d. c).

2.1.3 Vključevanje v družbo

Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica se je priključila projektu Knjižnice povezujejo – Vloga splošnih knjižnic na področju socialnega vključevanja v organizaciji Združenja splošnih knjižnic. S projektom želijo pokazati, kako pomembno vlogo imajo splošne knjižnice na področju socialnega vključevanja. V okviru bibliopedagoških dejavnosti pripravljajo učno uro Zmoremo – čez ovire do oviranih. S projektom želijo ozaveščati otroke, da bodo sposobni sprejemati različne ljudi kot del družbe. Eden izmed ciljev projekta je otrokom omogočiti dostop do gradiva, ki govori o problematiki slepih in slabovidnih. Spoznavna delavnica je namenjena starejšim skupinam otrok iz vrtcev in učencem od 1. do 5. razreda. Na tej delavnici je posebna pozornost namenjena razumevanju slepih in slabovidnih. Pripravili in zbrali so veliko didaktičnih sredstev, s pomočjo katerih otrokom iz vrtca in učencem predstavljajo, kako se počutijo slepi in slabovidni ter katere ovire morajo premagovati (Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica, 2020).

2.1.4 Spodbujanje povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti

Knjižnice in vrtci sodelujejo tudi z razstavami otroških risb v knjižnicah ter z gledališkimi in plesnimi predstavami otrok iz vrtca v knjižnici. Na drugi strani knjižnice pogosto organizirajo lutkovne in gledališke predstave, na katere povabijo otroke, ki obiskujejo vrtec. Na ta način knjižnice motivirajo otroke za obisk knjižnice in spoznavanje njenih različnih vlog.

2.2 SODELOVANJE SLOVENSКИH SPLOŠNIH KNJIŽNIC IN OSNOVNIH ŠOL

Pri slovenskih splošnih knjižnicah in osnovnih šolah zasledimo različne oblike sodelovanja na področjih spodbujanja bralne kulture in bralne pismenosti, pridobivanja znanja, informacijskega in računalniškega opismenjevanja in domoznanske dejavnosti. S temi oblikami sodelovanja knjižnice uresničujejo različne knjižnične vloge.

2.2.1 Spodbujanje bralne kulture in bralne pismenosti otrok

Učenci osnovnih šol v okviru pouka obiskujejo splošne knjižnice. Ponekod so obiski organizirani enkrat ali dvakrat v času osnovnošolskega izobraževanja, v nekaterih knjižnicah pa imajo pogostejša, tudi vsakoletna srečanja v knjižnici. Nekatere šole in njihove učence ter učitelje obišče knjižničar iz najbližje splošne knjižnice na šoli.

Velika večina učencev osnovnih šol obišče splošno knjižnico v okviru projekta Rastem s knjigo. To je nacionalni projekt spodbujanja bralne kulture. Z njim skuša Javna agencija za knjigo osnovnošolce in srednješolce motivirati za branje mladinskega leposlovja slovenskih avtorjev ter jih spodbuditi k obiskovanju splošnih knjižnic. Izvaja ga v sodelovanju s splošnimi knjižnicami in slovenskimi šolami. Za osnovnošolce je vsako leto na razpisu izbrana knjiga, ki jo ob obisku v najbližji splošni knjižnici prejmejo vsi učenci sedmih razredov. Obisk v splošni knjižnici je vključen v letni delovni načrt slovenskih osnovnih in srednjih šol. Obisk knjižnice vključuje še spoznavanje knjižničnega informacijskega znanja, seznanjanje z najnovejšim mladinskim leposlovjem ter predstavitev avtorja in knjige. V projektu sodeluje skoraj 98 % slovenskih osnovnih šol in 65 splošnih knjižnic (število vključuje tudi podenote) (Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, b. d.).

Bralna značka je slovensko gibanje, ki otroke in mlade že 60 let spodbuja k branju. Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS (Zveza prijateljev mladine Slovenije) je bilo ustanovljeno leta 2002. Njegov osnovni cilj je negovanje in razvijanje bralne, knjižne in književne kulture med otroki in mladimi. Splošne knjižnice zagotavljajo kakovostno otroško in mladinsko literaturo, pripravljajo priporočilne sezname, spodbujajo k branju in kot partnerji Društva Bralna značka – ZPMS pripravljajo različne projekte (npr. Slovenski knjižnično-muzejski MEGA kviz).¹⁸ V svojih prizadevanjih se povezuje s strokovnjaki s področja mladinske književnosti in literarne

¹⁸ Več o MEGA kvizu na strani 18.

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

didaktike, z mladinskimi knjižničarji splošnih in šolskih knjižnic, s Pionirsko – Centrom za mladinsko književnost in knjižničarstvo Mestne knjižnice Ljubljana, s Slovensko sekcijo IBBY (Mednarodne zveze za mladinsko književnost), Bralnim društvom Slovenije, Društvom slovenskih pisateljev, revijo Otrok in knjiga, založbami, knjigarnami (Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS, b. d.).

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper je organizator bralnega tekmovanja Beremo z Rovko Črkolovko, namenjenega petošolcem in šestušolcem. Namen bralnega tekmovanja je ustvariti razredno klimo, ki bi bila pozitivno naravnana do branja, in v to vključiti vse posameznike – tako izjemne bralce kot tudi tiste, ki imajo odpor do branja. Zato se morajo osnovne šole k tekmovanju prijaviti. Pogoj za uspešno prijavo je, da k bralnemu tekmovanju pristopi vsaj 70 % oddelka, saj glavni namen tekmovanja ni spodbujati le tiste peščice, ki že sama po sebi rada bere, temveč želijo k branju pritegniti tudi tiste učence, ki sicer ne berejo, imajo odpor do branja ali kakšne druge bralne težave. Pogoj, da se razred kvalificira, je, da vsak izmed posameznikov, ki so se v tekmovanje prijavili, v času tekmovanja prebere vsaj eno knjigo. Na tak način želijo tudi spodbujati medvrstniško kolegialnost, povezanost, sodelovanje in timsko delo. Spletna stran omogoča socialno motivacijo, saj lahko sodelujoči učenci ostalim priporočajo ali odsvetujejo določeno knjigo, se o njih pogovarjajo in izmenjujejo mnenja, pri čemer niso omejeni le na svojo oddelčno skupnost, temveč komunicirajo tudi z vrstniki iz ostalih šol. V šolskem letu 2018/2019 je sodelovalo 24 petih in 19 šestih razredov različnih primorskih osnovnih šol (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, b. d.).

Knjižnica Miklova hiša Ribnica izvaja redne bibliopedagoške ure za osnovnošolce, ki potekajo skozi vse šolsko leto. Za posamezen razred imajo pripravljeno posebno tematiko: 1. razred: Spoznajmo knjižnico, 2. razred: Kako se najdem v knjižnici, 3. razred: Knjižne zbirke in novosti, 4. razred: Križ kraž med poučnimi knjigami, 5. razred: Kako naredim plakat, 6. razred: Ali je strip literatura?, 7. razred: Projekt Rastem s knjigo (+ reševanje Megakviza), 9. razred: COBISS + (Knjižnica Miklova hiša Ribnica, 2018).

Knjižnica Jožeta Udoviča Cerknica prvošolcem ob vstopu v šolske klopi ponudi brezplačen vpis v knjižnico in jim podari slikanico. Na prvem roditeljskem sestanku za prvošolčke je prisotna tudi knjižničarka, ki povabi starše in njihove otroke, da postanejo člani knjižnice (Knjižnica Jožeta Udoviča Cerknica, b. d.).

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica promovira in vabi na delavnice in dogodke za osnovne in srednje šole z izdajo posebne brošure. Le-ta je namenjena učiteljem osnovnih in srednjih šol kot pomoč pri načrtovanju obiskov knjižnice in pripravljanju vsebin za izvajanje pouka (Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, 2018).

Splošne knjižnice v sodelovanju z osnovnimi šolami izvajajo še druge dejavnosti, katerih namen je motiviranje za branje in promocija branja. To so mladinski literarni festival Bralnice pod slamnikom (Bralnice pod slamnikom, b. d.), Jezikovna šola v Mestni knjižnici Piran (Mestna knjižnica Piran, 2020), Branje je iskanje v Knjižnici Franceta Balantiča Kamnik (Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik, 2020), Bralni maraton v Ljudski knjižnici Metlika (Ljudska knjižnica Metlika, 2020), Berite z nami v Knjižnici Mileta Klopčiča Zagorje ob Savi (Knjižnica Mileta Klopčiča Zagorje ob Savi, 2020), čajanke s knjigo v Knjižnici Radlje ob Dravi (Knjižnica Radlje ob Dravi, 2020), tekmovanje glasnega branja Branje = neskončno potovanje v Knjižnici Laško (Knjižnica Laško, 2020), Knjigodivščine v Cankarjevi knjižnici Vrhnika (Cankarjeva knjižnica Vrhnika, 2020), Knjižne POPslastice v Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto (Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto, 2020), program dodatne pomoči pri branju in razumevanju slovenskih besedil za romske otroke, ki ga izvaja Knjižnica Mirana Jarca Novo Mesto v OŠ Bršljin (Knjižnica Mirana Jarca Novo Mesto, 2020).

Splošne knjižnice se soočajo tudi z izzivi, ko mreža krajevnih knjižnic in postajališč potujoče knjižnice ne omogoča ustrezne dostopnosti knjižničnih storitev vsem prebivalcem. Ena od možnih oblik dela za spodbujanje branja in bralne pismenosti otrok je zagotavljanje dostopnosti in uporabe knjižničnega gradiva ter prostorov in opreme knjižnice, zlasti oddelka, namenjenega otrokom. V nekaterih okoljih se je kot možna rešitev do dostopnosti knjižničnih storitev izkazalo združeno izvajanje knjižnične dejavnosti šolske in splošne knjižnice (Vodeb idr., 2009).

V nadaljevanju navajamo primera združenega izvajanja knjižničnih storitev. Knjižnica Franca Ksaverja Meška Ormož ima tri krajevne knjižnice. Prvo je odprla v letu 2013 v Središču ob Dravi. Ta deluje ob uporabi skupnih virov splošne in šolske knjižnice v prostorih OŠ Središče ob Dravi. Leta 2015 je bila vzpostavljena druga organizacijska enota knjižnice – Krajevna knjižnica Sveti Tomaž. Deluje samostojno v stavbi OŠ Sveti Tomaž. V letu 2017 so odprli Krajevno knjižnico Ivanjковci, ki deluje ob skupni uporabi virov šolske in splošne knjižnice v skupnem prostoru OŠ Ivanjковci (Knjižnica Franca Ksaverja Meška Ormož, 2020).

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Knjižnica Črnomelj ima premične zbirke v petih okoliških osnovnih šolah (Knjižnica Črnomelj, 2020).

2.2.2 Pridobivanje znanja

Knjižnica in osnovna šola lahko sodelujeta pri utrjevanju učne snovi. Knjižničarka iz Knjižnice dr. Toneta Pretnarja Tržič obiskuje različne razrede treh lokalnih osnovnih šol. Učencem najprej predstavi knjigo, temu pa sledi pogovor in reševanje kviza (Knjižnica dr. Toneta Pretnarja Tržič, 2020).

Splošne knjižnice in šole sodelujejo pri izobraževanju učiteljev in knjižničarjev. Knjižničarka iz Lavričeve knjižnice Ajdovščina nudi strokovno pomoč pri prehodu na programsko opremo COBISS na OŠ Otlica (Lavričeva knjižnica Ajdovščina, 2019). Mariborska knjižnica (Mariborska knjižnica, 2020) in Knjižnica Logatec (Knjižnica Logatec, b. d.) izvajata informacijsko opismenjevanje za učitelje osnovnih šol.

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin je v sodelovanju s strokovnimi službami iz OŠ Tolmin v novembru 2019 organizirala strokovni posvet z naslovom Sodelovanje med šolo in knjižnico na področju začetnega branja otrok. Specialni pedagoginji sta zaposlene v knjižnici seznanili z različnimi bralnimi tehnikami in stopnjami bralnega razumevanja, pripomočki za uspešno usvajanje bralnih spretnosti in načini motivacije za branje ter predstavili bralni projekt, ki ga izvajajo na njihovi šoli (Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin, 2020).

V Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper pripravljajo tematske ure za osnovnošolce. Na tematskih urah obravnavajo različne teme, npr. Svet čebel; Razvoj pisav, knjig in knjižnic; Enciklopedija Britannica online (Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, b. d.).

2.2.3 Informacijsko in računalniško opismenjevanje

V Goriški knjižnici Franceta Bevka Nova Gorica izvajajo projekt Rastem z e-viri. Projekt vključuje predstavitve in delavnice o elektronskih virih za učence od 5. do 9. razreda in učitelje osnovnih šol. Ponujajo pet različnih delavnic, in sicer delavnico o Encyclopedii Britannici Library Edition, programski opremi COBISS, domoznanskemu portalu Kamra, spletnem biografskem leksikonu znanih osebnosti slovenskih pokrajin in Slovencev po svetu Obrazi slovenskih pokrajin in se učijo kritične presoje spletnih virov (Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, 2020)

V Valvazorjevi knjižnici Krško organizirajo učenje iskanja gradiva s programsko opremo COBISS za učence devetih razredov osnovnih šol. Učenje je sestavljeno iz dveh delov. Prvi del je teoretičen, kjer se učencem predstavi knjižnico, delo v njej, vzajemni knjižnični katalog COBISS+, katalogizacijo in univerzalno decimalno klasifikacijo. Drugi del poteka v računalniških učilnicah na šolah. Učenci rešujejo naloge, s katerimi utrdijo pridobljeno znanje o uporabi programske opreme COBISS (Valvazorjeva knjižnica Krško, b. d. a).

Splošna knjižnica Slovenske Konjice organizira za učence osnovnih šol in dijake glasbeno-gledališki abonma, ki je namenjen izobraževanju mladih. Knjižnica nudi programsko in tehnično podporo pri organiziranju prireditev vrtcem in osnovnim šolam ter različnim drugim organizacijam v lokalnem okolju (Splošna knjižnica Slovenske Konjice, 2020).

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja Tržič je v oktobru 2019 organizirala celodnevni festival s predstavitvami tehnologij, ki bodo sooblikovale družbo prihodnosti, z naslovom Digitalno = realno = normalno. Na dogodek so povabili učence osnovnih šol v tržiški občini. Dogodka se je udeležilo več kot sto učencev (Knjižnica dr. Toneta Pretnarja Tržič, 2020).

Mariborska knjižnica v elektronski obliki na spletni strani knjižnice objavlja raziskovalne naloge, ki so jih pripravili mladi raziskovalci osnovnih in srednjih šol Podravja, na osnovi razpisa Zveze za tehnično kulturo Slovenije, Regionalnega centra Maribor (Mariborska knjižnica, 2020).

Mariborska knjižnica je v letu 2019 izven knjižnice izvedla šest predstavitev baz podatkov, ki jih ima v svoji zbirki in so dostopne na daljavo. Predstavitve so izpeljali v prostorih šol za

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

učence osmih in devetih razredov. Dve predstavitvi so izvedli za zaposlene na OŠ Prežihov Voranc in OŠ Bratov Polančičev; obe sta potekali v prostorih šol (Mariborska knjižnica, 2020).

Mojstrovalnica je storitev Goriške knjižnice Franceta Bevka Nova Gorica, kjer so za kreativno ustvarjanje na voljo 3D-tiskalnik, 3D-skener, 3D-svinčniki, računalnika za 3D-modeliranje objektov in tihi glasbeni studio. Med cilji Mojstrovalnice so dvig informacijske pismenosti lokalnega prebivalstva in podpora mladim pri pridobivanju znanj in spretnosti. Na delavnice v Mojstrovalnico vabijo učence osnovnih in srednjih šol (Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, 2019).

2.2.4 Domoznanska dejavnost

V razstavnem prostoru Mestne knjižnice in čitalnice Idrija pod okriljem Lions kluba Idrija postavijo dobrodelno razstavo likovnih del z natečaja Plakat miru. Na natečaju sodelujejo učenci okoliških osnovnih šol ter njihovi mentorji. Vsa zbrana sredstva namenijo sodelujočim šolam in njihovim dejavnostim. V Mestni knjižnici in čitalnici Idrija sodelujejo tudi z Zgodovinskim arhivom Ljubljana, enoto v Idriji. V okviru praznovanja 120-letnice delovanja Zgodovinskega arhiva Ljubljana so v knjižnico povabili učence 2. in 3. razredov OŠ Idrija, ki sta jim strokovni delavki – arhivistki predstavili slikanico Nataše Budna Kodrič in Barbare Pešak Mikec Miška Mica v arhivu, delovanje zgodovinskega arhiva in razna arhivska gradiva (Mestna knjižnica in čitalnica Idrija, 2020).

Valvasorjeva knjižnica Krško, Slovensko protestantsko društvo Primož Trubar – Podružnica Posavje in OŠ Jurija Dalmatina Krško so skupno pristopili k bolj sistematičnemu ohranjanju in raziskovanju bogate protestantske dediščine. Z likovno-literarnim natečajem za Dalmatinovo značko spodbujajo učence in dijake posavskih šol, da se zavedajo bogate preteklosti okolja (Valvasorjeva knjižnica Krško, b. d. b).

V Knjižnici Franceta Balantiča Kamnik ponujajo učencem in učenkam dinamične, izkustvene vsebine, s katerimi jih želijo navdušiti za branje, poslušanje, uprizorjanje in pripovedovanje zgodb ter obisk knjižnice. Povezali so se z Javnim zavodom Mekinjski samostan in Medobčinskim muzejem Kamnik in skupaj pripravili dejavnosti, primerne za različne starostne skupine osnovnošolcev. Izbrali so vsebine, s katerimi poglobljajo bralne navade otrok, jih usmerjajo k doživljanju zgodb, ob tem pa jih spoznavajo tudi s kulturno dediščino. Tako želijo

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

v knjižnici doprinese k sposobnosti umeščanja oblik kulturne dediščine v čas in prostor lokalnega okolja, pokazati koristne izkušnje iz preteklosti za sodobni čas, vzgajati pozitiven odnos do lokalne kulturne dediščine in opozarjati na pomen njenega ohranjanja in varovanja ter ob spoznavanju načina življenja iz preteklosti razvijati spoštovanje do različnih norm, vrednot in načel. Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik pripravlja v sodelovanju z Javnim zavodom Mekinjski samostan in Medobčinskim muzejem Kamnik še druge¹⁹ delavnice za osnovnošolce. (Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik, b. d.).

3 SODELOVANJE MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA IN VRTCEV TER OSNOVNIH ŠOL

Mestna knjižnica Ljubljana v lokalni skupnosti deluje kot družbeno odgovorna institucija, ki oblikuje svoje storitve tako, da pomembno vplivajo na kakovostnejše življenje prebivalcev lokalnega okolja. Knjižnica je kulturno, informacijsko, izobraževalno, socialno in komunikacijsko stičišče lokalne skupnosti in predstavlja za prebivalce Ljubljane in okolice aktiven tretji prostor (Mestna knjižnica Ljubljana, 2016). Leta 2014 so v MKL pripravili smernice za vzpostavitev partnerstev z naslovom Skupaj smo uspešni. V smernicah je opredeljeno, zakaj so partnerstva pomembna, kako graditi partnerstva, kakšna naj bo organizacijska struktura knjižnice, ki podpira partnerstva, kako upravljati s partnerstvi, kako ovrednotiti partnerstva in kaj partnerji pridobijo pri partnerstvu s knjižnico (Resman, 2014). V strateških usmeritvah za obdobje med leti 2016 in 2021 se načrtuje vzpostavljanje različnih partnerstev ter sodelovanje z vsemi vrstami knjižnic, drugimi kulturnimi in izobraževalnimi ustanovami ter lokalnimi skupnostmi pri skupnih projektih. Kot prostor učenja želi knjižnica sodelovati in se povezovati z drugimi ponudniki izobraževanja v lokalnem okolju. Zaradi bolj racionalnega, učinkovitega in vsebinsko bogatejšega izvajanja izobraževalnih aktivnosti se je smiselno povezati z njimi in sodelovati pri pripravi in izvedbi izobraževanj (Mestna knjižnica Ljubljana, 2016). Vrtci in osnovne šole so pomembni partnerji knjižnice pri uresničevanju kulturne, informacijske, izobraževalne in socialne vloge ter s tem pri aktivnem sooblikovanju kakovosti življenja prebivalcev. Z namenom opisati dobre primere sodelovanja MKL in vrtcev ter osnovnih šol smo pregledali Letno poročilo MKL za leto 2019 in spletno stran MKL.

¹⁹ Več na:

https://www.kam.sik.si/Portals/KnjiznicaKamnik/PROMOCIJA_2020/11_Bibliopedagoske/1_Ponudba_bibliopedagoskih_dejavnosti_2020_2021.pdf?ver=2020-11-05-110809-233

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

MKL s svojimi dejavnostmi uresničuje knjižnične vloge razvoja predbralne pismenosti, bralne kulture in pismenosti otrok, pridobivanja znanja, informacijskega in računalniškega opismenjevanja ter domoznanske dejavnosti. Z dejavnostmi knjižnica uresničujejo tudi vlogo vključevanja v družbo in spodbujanja povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti.

3.1 SODELOVANJE MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA IN VRTCEV

3.1.1 Razvoj predbralne pismenosti

Ciciuhec, beremo z malčki je bralni projekt MKL, namenjen predšolskim otrokom in njihovim staršem. V sodelovanju z vzgojno-varstvenimi zavodi ter Društvom Bralna značka Slovenija – ZPMS ga izvajajo od leta 2011. Otroci v vrtcu predstavijo knjige, ki so jim jih prebrali starši. Otroci, stari do treh let, predstavijo dve knjigi, otroci med tretjim in šestim letom pa štiri. Otrokom pri predstavitvi dopuščajo svobodo – lahko pripovedujejo, pojejo, plešejo, rišejo itd. Skupino otrok, mlajših od treh let, po predhodnem dogovoru obišče knjižničarka v vrtcu. Skupine otrok med tretjim in šestim letom starosti obiščejo svojo najbližjo knjižnico. Obiski so namenjeni predstavitvi knjižnice in izvajanju različnih dejavnosti za otroke, kot so pripovedovanje pravljic, reševanje ugank, izposoja knjig, ustvarjalne delavnice in podobno. Ob zaključku projekta vsak sodelujoči otrok prejme pohvalo za družinsko branje, vsak mentor pa potrdilo o sodelovanju pri projektu. Za mentorje (strokovne delavce v vrtcih) pripravljajo brezplačne izobraževalne delavnice in predavanja. Možna je tudi dostava gradiva v vzgojno-varstveno ustanovo. Storitve je namenjena tistim vrtcem, ki knjižnice nimajo v svoji neposredni bližini. Za enostavnejši in otrokom primernejši izbor slikanic pripravijo zgibanko 100 slikanic za predšolske otroke. V projektu je v šolskem letu 2019/2020 sodelovalo 8.499 otrok (Mestna knjižnica Ljubljana, b. d. a).

3.1.2 Pridobivanje znanja

Vzgojnice so ure pravljic, namenjene predšolskim otrokom. Knjižničar/-ka otrokom pripoveduje pravljice in se z otroki pogovarja o sporočilu, ki ga pravljica prinaša (Mestna knjižnica Ljubljana, b. d. d).

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Literarni sprehodi po Ljubljani so bibliopedagoška oblika izobraževanja, ki jo prirejajo za skupine starejših vrtčevskih otrok, za osnovnošolce v prvi triadi, za njihove vzgojitelje in učitelje. V sproščenem vzdušju, ki ga ponuja sprehod po stari Ljubljani, ob hkratnem ogledu kulturnih spomenikov in kulturnih ustanov (npr. antikvariata, knjigarne, lutkovnega gledališča), tako izvajajo književno, knjižno in knjižnično vzgojo ter uro pravljic izven prostorov knjižnice. Na ta način oživijo poti Ljubljanec na poseben in pravljičen način, primeren za otroke (Mestna knjižnica Ljubljana, b. d. c).

3.1.3 Spodbujanje povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti.

V okviru ljubljanskega festivala Bobri v knjižnicah MKL izvajajo dogodke, na katerih gostijo otroke iz vrtcev in prve triade OŠ.

Z lastnim programom sodelujejo na otroškem knjižnem sejmu na Vodnikovi domačiji in na Slovenskem knjižnem sejmu.

V sodelovanju z lokalnim vrtcem izvajajo srečanja filmske šole za otroke.

Otroci iz Waldorfskega vrtca za otroke in njihove starše v knjižnici izvajajo lutkovne igrice (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020).

3.2.SODELOVANJE MESTNE KNJIŽNICE LJUBLJANA IN OSNOVNIH ŠOL

3.2.1 Spodbujanje bralne kulture in bralne pismenosti otrok

Nacionalni projekt Rastem s knjigo smo opisali že v poglavju dobrih praks sodelovanja slovenskih splošnih knjižnic in osnovnih šol (glej poglavje 2.2.1). V MKL so v letu 2019 na vodene obiske sprejeli 113 skupin z 2.815 sedmošolci.

Z OŠ Sostro so pripravili sobo pobega na temo slovenskih literarnih junakov za dvanajst skupin petošolcev (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020).

3.2.2 Pridobivanje znanja

Pred slovenskim kulturnim praznikom v letu 2019 za dve skupini učencev izvedli literarna dogodka o Francetu Prešernu, kjer so skozi anekdote in poezijo spoznavali pesnika in njegovo življenje.

Ob sodelovanju prostovoljcev je potekala učna pomoč za osnovnošolce (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020).

3.2.3 Informacijsko in računalniško opismenjevanje

Slovenski knjižnično-muzejski MEGA kviz je moderna oblika knjižnično-informacijskega opismenjevanja. Organizacijsko in strokovno ga vodi MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, v sodelovanju s Sekcijo za izobraževanje in komuniciranje pri Skupnosti muzejev Slovenije. S ciljem spoznavanja naravne in kulturne dediščine pritegne kviz k reševanju kar se da široko populacijo otrok, se vključuje v medpredmetno povezovanje in spodbuja branje poučnih knjig ter obisk kulturnih ustanov. Projekt poteka v šolskem letu, od oktobra do maja, učence k reševanju spodbujajo splošne in šolske knjižnice po Sloveniji. Kviz je primeren predvsem za učence druge in tretje triade osnovne šole. Ena od prebranih knjig s seznama virov za reševanje MEGA kviza velja tudi kot ena opravljena obveznost za bralno značko (Mestna knjižnica Ljubljana, b. d. b). Nekateri rešujejo kvize v šoli, veliko osnovnošolcev pa reši kviz ob obisku najbližje splošne knjižnice. V letu 2018/19 so v MKL prejeli 10.067 rešitev.

Krajevna knjižnica Knjižnica Polje je na bližnji osnovni šoli organizirala izobraževalne delavnice 3D-tiskanja, ki jih je vodil zaposleni Mestne knjižnice Ljubljana.

V Slovanski knjižnici so oblikovali izobraževalno uro Raziskujmo skupaj, s katero želijo podpreti dejavnost družboslovnih krožkov ljubljanskih osnovnih in srednjih šol ter individualnih raziskovalcev in raziskovalk. Koncept dejavnosti predvideva prilagoditev vsebin obstoječim potrebam šol. V praksi obiskovalcem prikažejo iskanje vsebin v zbirki s pomočjo digitalne bibliografije, vzajemnega knjižničnega kataloga COBISS+ in Digitalne knjižnice Slovenije. V letu 2019 so izvedli tri testne ure z gostovanjem učencev.

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Prav tako v Slovanski knjižnici so organizirali tri srečanja osnovnošolskih otrok na temo raziskovanja v knjižnici. Mladim šolarjem so prikazali iskanje vsebin v spletnem knjižničnem vzajemnem katalogu in Digitalni knjižnici Slovenije. Srečanja so namenjena podpori rednim šolskim raziskovalnim projektom in sorodnim dejavnostim.

Potujoča knjižnica organizira projekt Filmobus, v okviru katerega za učence v Centru Janeza Levca Ljubljana pripravijo ogled risank, ustvarjalne delavnice ter pravljice. Izobražuje predšolske in šolske otroke za samostojno uporabo knjižnice, pogovarjajo se o ravnanju s knjigami in iščejo informacije o gradivu (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020).

3.2.4 Spodbujanje povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti.

Skupine otrok iz osnovnih šol v knjižnicah predstavljajo svoje likovne izdelke na predlagane teme. S tem MKL promovira svoje dejavnosti za otroke in mlade v osnovnih šolah (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020).

4 VZORČENJE

Ugotavljanje stališč glede sodelovanja MKL z osnovno šolo je potekalo na Osnovni šoli Vrhovci v Ljubljani (v nadaljevanju OŠ Vrhovci). OŠ Vrhovci se nahaja na področju delovanja knjižnice mestnega območja Knjižnice Prežihov Voranc, ki ima v neposredni bližini OŠ Vrhovci krajevno knjižnico Knjižnico Grba. Z OŠ Vrhovci je MKL do sedaj sodelovala v projektu Rastem s knjigo, v okviru katerega učenci sedmega razreda vsako leto obiščejo Knjižnico Prežihov Voranc. Za raziskavo smo k sodelovanju povabili tri skupine: prva skupina so bile učiteljice tretjih in četrtih razredov na OŠ Vrhovci, druga skupina so bili starši učencev, ki obiskujejo tretji in četrti razred, tretja skupina so bili učenci tretjih in četrtih razredov. Z dvema učiteljicama tretjega in dvema učiteljicama četrtega razreda smo 12. marca 2020 opravili polstrukturirane intervjuje.²⁰ Po opravljenih intervjujih smo učiteljicam posredovali povezavo

²⁰ Polstrukturirani intervju je kombinacija vnaprej določenih vodilnih vprašanj in prostega pogovora (Ambrož in Colarič- Jakše, 2015).

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

na spletno orodje 1KA,²¹ kjer smo pripravili anketni vprašalnik za učence in njihove starše.²² Učiteljice so staršem na roditeljskih sestankih razložile namen in cilje raziskave in jih povabile k sodelovanju. Nato so učiteljice staršem dveh tretjih in dveh četrtih razredov (106 staršev) po elektronski pošti posredovale povezavo na anketni vprašalnik. Ugotavljanje stališč staršev je potekalo med 28. februarjem in 20. marcem 2020. Skupaj je na povezavo do spletnega anketnega vprašalnika kliknilo 51 oseb. Za analizo je bilo ustreznih 86,3 % ali 44 anket. Od tega je bilo 11 oseb (25 %) staršev učencev, ki obiskujejo tretji razred, in 33 oseb (75 %) staršev učencev, ki obiskujejo četrti razred.

Pripravili smo anketne vprašalnike za učence tretjih in četrtih razredov in se dogovorili z učiteljicami, da jih razdelijo učencem. Pridobili smo vnaprejšnje dovoljenje staršev in ravnateljice. Reševanje je potekalo v času trajanja pouka, zato je bilo število rešenih anketnih vprašalnikov enako številu pri pouku prisotnih učencev. Reševanje je potekalo med 2. in 13. marcem 2020. Vrnjenih je bilo 98 anketnih vprašalnikov in vsi so bili primerni za analizo. Rezultati raziskave so predstavljeni opisno in grafično.

5 REZULTATI RAZISKAVE

5.1 UČITELJICE

Intervjuje z učiteljicami smo opravili na OŠ Vrhovci. Najprej smo izvedli polstrukturirani intervju z dvema učiteljicama tretjega razreda, nato še z dvema učiteljicama četrtega razreda. Učiteljici tretjega razreda smo intervjuvali obe skupaj, prav tako učiteljici četrtega razreda. Želeli smo dobiti odgovore na štiri osnovna vprašanja:

1. Koliko govornih nastopov, referatov učenci pripravijo v enem šolskem letu? Kje in kako učenci pripravljajo govorne nastope, referate?
2. Kakšne težave imajo učenci pri pripravi govornih nastopov, referatov?
3. Kako bi lahko knjižnica sodelovala pri odpravljanju teh težav?
4. Kakšno bi bilo ustrezno obveščanje o aktivnostih knjižnice na tem področju?

²¹ Glej: <https://www.1ka.si/>

²² Anketni vprašalnik je orodje raziskovalne metode, s katero zbiramo podatke, jih analiziramo, grafično prikazujemo in razlagamo (Ambrož in Colarič - Jakše, 2015).

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Na prvo vprašanje smo dobili odgovor, da imajo tretji razredi najmanj dva, pogosto pa tudi štiri govorne nastope, referate na šolsko leto, četrți razredi pa običajno štiri v šolskem letu. Učence med pripravo spodbujajo k čim večji samostojnosti. Tretješolci pogosto pripravljajo govorne nastope, referate v šoli. V šolo prinesejo poučno gradivo, ki so pogosto vsebine natisnjene iz različnih spletnih strani. S pomočjo usmeritev učiteljice in gradiva, ki ga prinesejo v šolo, nato učenci pripravijo govorni nastop, referat in plakat. Govorne nastope, referate pripravljajo tudi doma. Pripravijo lahko predstavitev v računalniškem programu Microsoft PowerPoint (v nadaljevanju MS PowerPoint) ali plakat in se naučijo besedilo za predstavitev. Uporabe računalniških programov Microsoft Word (v nadaljevanju MS Word) in MS PowerPoint se v tretjem in četrtem razredu ne učijo v šoli. Možnost učenja računalniških programov v šoli je šele pri neobveznem izbirnem predmetu Računalništvo v petem razredu. Pri uporabi računalniških programov jim pomagajo doma starši, starejši bratje, sestre. Osnovno znanje programov MS Word in MS PowerPoint je v tretjem in četrtem razredu zaželeno.

Pri težavah otrok pri pripravi govornih nastopov, referatov so vse štiri učiteljice izpostavile pretirano uporabo spletne enciklopedije Wikipedije, izbira prezahtevne literature in slabo navajanje virov.

Na vprašanje, kako bi pri izboljšanju teh težav lahko sodelovala splošna knjižnica, so učiteljice odgovorile, da bi bilo zelo dobrodošlo, da bi učenci več uporabljali poučno literaturo, ki je primerna za njihovo starost. Zato bi bilo dobro, da bi si učenci takšno gradivo izposojali v šolski ali splošni knjižnici. Navdušene so bile nad idejo o izvedbi tečajev za MS Word in MS PowerPoint za učence, saj tretješolci in četrtošolci v šoli nimajo možnosti učenja le-teh. Učencem bi znanje teh dveh računalniških programov zelo koristilo. Zelo zainteresirane so bile tudi za možnost organiziranega obiska celega razreda v najbližji splošni knjižnici, kjer bi jim predstavili poučno literaturo za otroke, osnove programske opreme Cobiss, Digitalno knjižnico Slovenije, domoznanski portal Kamra, osnove citiranja ...

Učiteljice so se strinjale s predlogom, da bi MKL šoli pošiljala elektronska obvestila o izvedbi tečajev za MS Word in MS PowerPoint. Vodstvo šole bi elektronska obvestila posredovalo učiteljicam in predstavniku sveta staršev. Učiteljice bi na tečaje opozorile otroke, predstavnik sveta staršev pa bi obvestil starše. Izpostavile so tudi možnost objave obvestila na spletni strani osnovne šole ali na plakatu z obvestili v prostorih šole.

5.2 STARŠI

Spletno anketo, ki so jo učiteljice posredovale staršem, je rešilo 44 oseb, od tega 25 % staršev otrok, ki obiskujejo tretji razred, in 75 % staršev otrok, ki obiskujejo četrti razred. Od tega je bilo veljavnih 42 anket. Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz enajstih vprašanj.²³

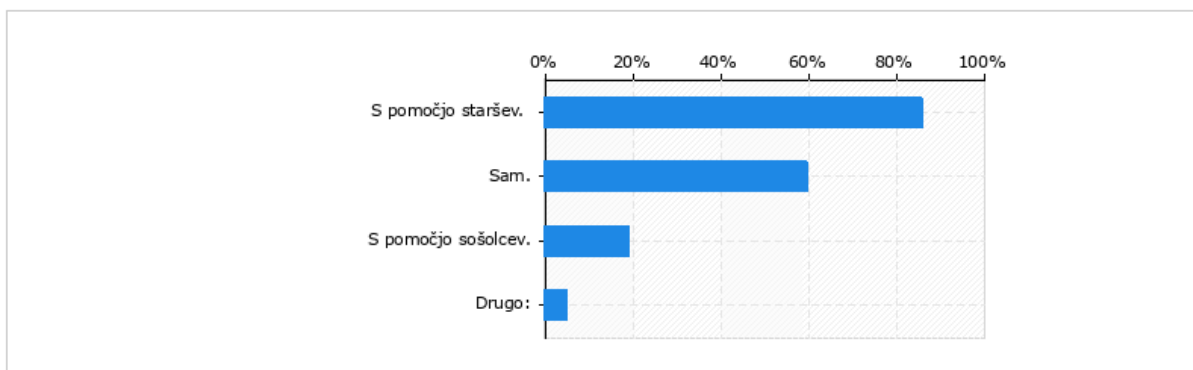
Zanimalo nas je, s čim si njihov otrok pomaga pri pripravi govornih nastopov, referatov (Slika 1). Možnih je bilo več odgovorov. Največ otrok informacije poišče na Wikipediji, spletni enciklopediji (81 %) ali si pomagajo z drugimi spletnimi viri (79 %). 60 % otrok si gradivo izposodi v splošni knjižnici, od tega si 32 % otrok izposodi gradivo tudi v šolski knjižnici. 24 staršev (57 %) pravi, da si otroci pomagajo z gradivom, ki ga imajo doma. Pri odgovoru »Drugo« so navedli, da otroci postavljajo vprašanja starejšim, dedkom, babicam ali pa jim pomagajo starši. 23 (55 %) staršev je navedlo, da njihovi otroci poiščejo vire na Wikipediji, spletni enciklopediji in si izposodijo gradivo v šolski ali splošni knjižnici.

Slika 1: Viri za pripravo govornih nastopov, referatov

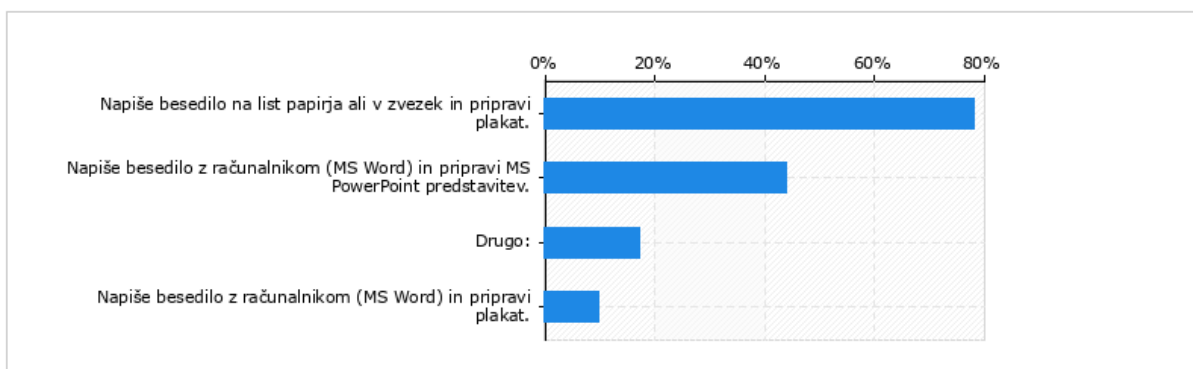
Sledilo je vprašanje, kako oziroma s čigavo pomočjo otroci pripravljajo govorne nastope, referate (Slika 2). Možnih je bilo več odgovorov, saj govornih nastopov, referatov pri različnih predmetih ne pripravljajo vedno na enak način. Večina staršev (86 %) je odgovorila, da jim pomagajo oni, od tega jih je 45 % navajalo tudi, da govorne nastope, referate pripravljajo sami, 19 % pa s pomočjo sošolcev. Navedli so še dva odgovora pod »Drugo«. Pomagajo jim bratje in sestre ali pa se otrok najprej potruди sam, nato starši pregledajo, evalvirajo. Otrok nato spet sam dopolni. Tako nadaljujejo, dokler starši ne ocenijo, da je govorni nastop, referat ustrezen.

²³ Anketni vprašalnik je v Prilogi 1.

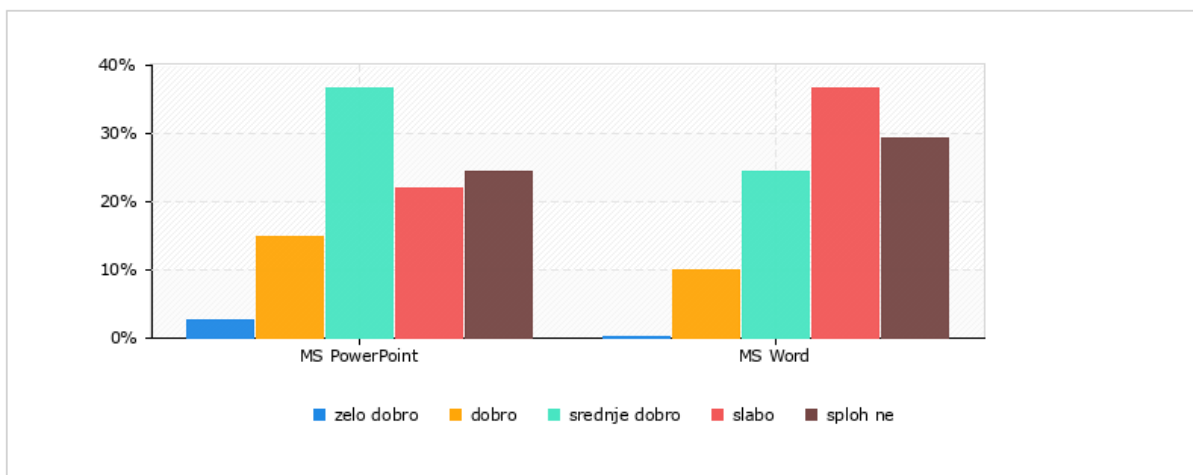
Slika 2: Način priprave govornih nastopov, referatov

Pri petem vprašanju smo starše vprašali, ali njihov otrok za pripravo govornega nastopa, referata uporabi zvezek, pripravi plakat, ali se morda posluži katerega od računalniških programov (Slika 3). Možnih je bilo več odgovorov. 32 staršev (78 %) je odgovorilo, da njihovi otroci za govorni nastop, referat najpogosteje napišejo besedilo na list papirja ali v zvezek in pripravijo plakat. Slaba polovica (44 %) je odgovorila, da napišejo besedilo z računalnikom (MS Word) in pripravijo predstavitev v MS PowerPointu. 11 (27 %) staršev je izbralo kombinacijo odgovorov priprave na list papirja ali v zvezek in priprave plakata ter priprave govornega nastopa, referata z računalnikom.

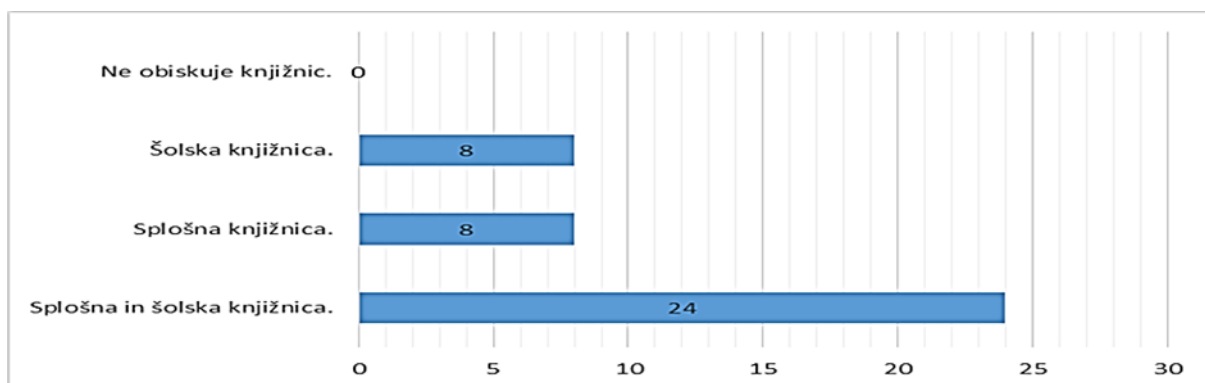
Slika 3: Tehnična priprava govornega nastopa, referata

Pri naslednjem vprašanju (šestem) smo starše prosili za oceno, kako dobro njihov otrok obvlada MS Word in MS PowerPoint (Slika 4). Kar slaba četrtina (24 %) staršev ocenjuje, da njihovi otroci sploh ne obvladajo MS PowerPointa, 12 (29 %) staršev pa tako ocenjuje za MS Word. Dobra polovica otrok po mnenju staršev oba računalniška programa obvladuje srednje dobro ali slabo. 4 starši (10 %) menijo, da njihovi otroci dobro obvladajo MS Word, 6 staršev (15 %) pa isto meni za MS PowerPoint.. Da njegov otrok zelo dobro obvlada MS PowerPoint, meni le en starš, za MS Word pa noben.

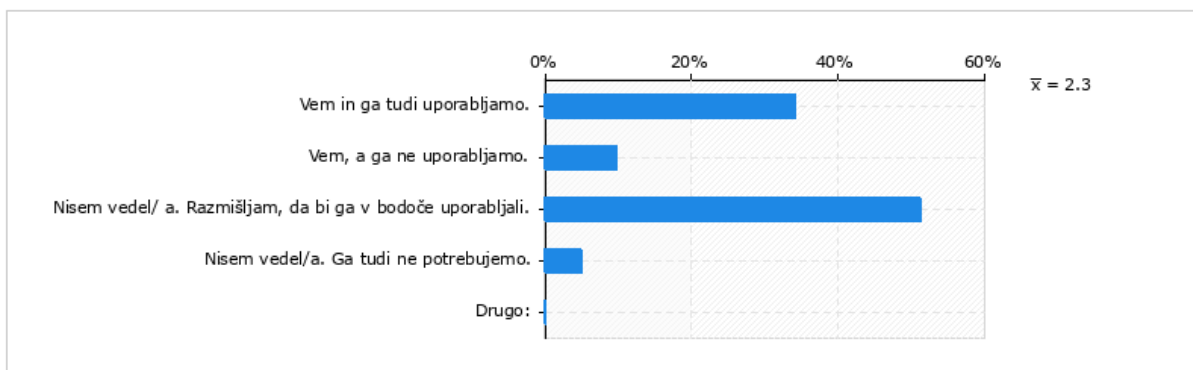
Slika 4: Ocena obvladovanja računalniških programov MS Word in MS PowerPoint

Želeli smo tudi izvedeti, katere knjižnice obiskujejo njihovi otroci (Slika 5). Možnih je bilo več odgovorov. 24 staršev je označilo, da otroci obiskujejo splošno knjižnico in šolsko knjižnico. 8 otrok obiskuje samo šolsko knjižnico in 8 otrok samo splošno knjižnico. Odgovora, da otrok ne obiskuje nobene knjižnice, ni izbral noben starš.

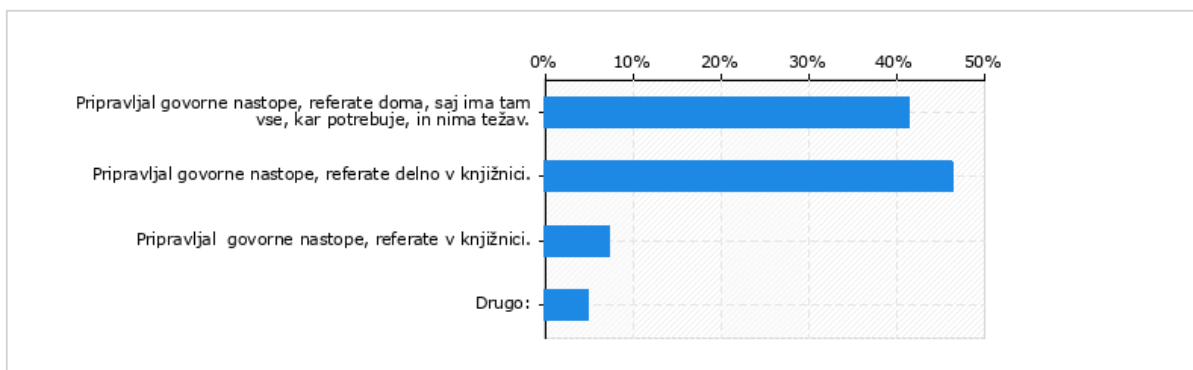
Slika 5: Obiskovanje vrste knjižnic

Pri osmem vprašanju nas je zanimalo, ali starši vedo, da je v splošnih knjižnicah na voljo poučno gradivo za različne starostne stopnje, s pomočjo katerega otroci lažje in kakovostnejše pripravijo govorne nastope, referate (Slika 6). Možno je bilo izbrati en odgovor. Skoraj polovica (48 %) staršev je odgovorila, da tega niso vedeli in razmišljajo, da bi ga v bodoče uporabljali. Knjižnično gradivo pozna in ga tudi uporablja 32 % otrok. Štirje starši so označili, da gradivo poznajo, a ga ne uporabljajo. 5 % vprašanih je odgovorilo, da niso vedeli za tako knjižnično gradivo, a ga tudi ne potrebujejo.

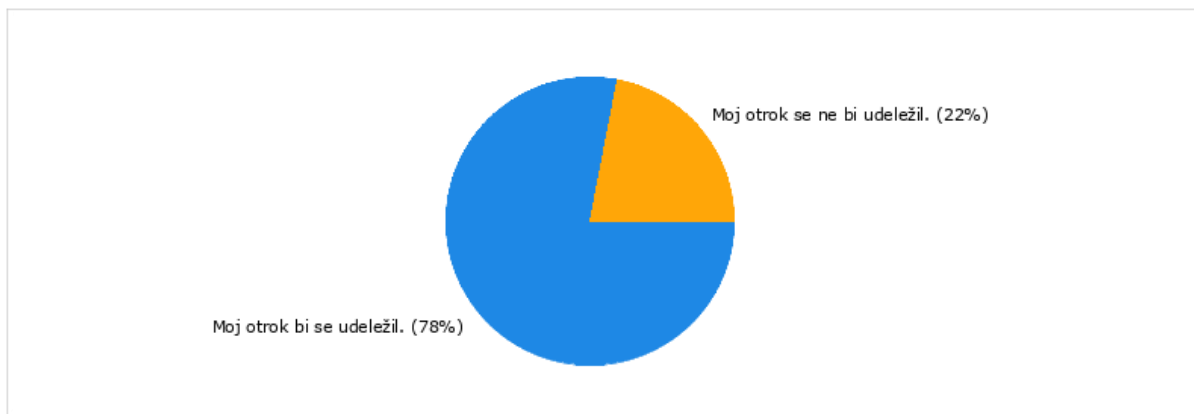
Slika 6: Poznavanje poučnega knjižničnega gradiva za različne starostne stopnje

Starše smo vprašali, kaj menijo o tem, da bi splošna knjižnica omogočale otrokom, da bi v knjižnici pripravljali govorne nastope, referate (svetovanje pri izboru gradiva, napotki za izdelavo, pomoč pri reševanju težav, možnost uporabe računalnikov, tiskanje) (Slika 7). Skoraj 40 % vprašanih je odgovorilo, da bi njihov otrok, kljub ponudbi knjižnice, pripravljaval govorne nastope, referate doma, saj imajo tam vse, kar potrebujejo, in nima težav. 43 % jih je odgovorilo, da bi njihov otrok pripravljaval govorne nastope, referate delno v knjižnici. Le 3 starši (7 %) meni, da bi njihov otrok pripravljaval govorne nastope, referate v celoti v knjižnici. Pod »Drugo« sta bila navedena dva odgovora. En starš meni, da bi zaenkrat te vsebine še pripravljali doma, saj potrebuje otrok še kar nekaj pomoči staršev, kasneje pa gotovo v knjižnici. Drugi starš pa meni, da je to dobra ideja, vendar se sprašuje, ali ima knjižnica primerne kapacitete in usklajenost s kriteriji učiteljev. Meni tudi, da je znanje iz področja računalništva nujno potrebno.

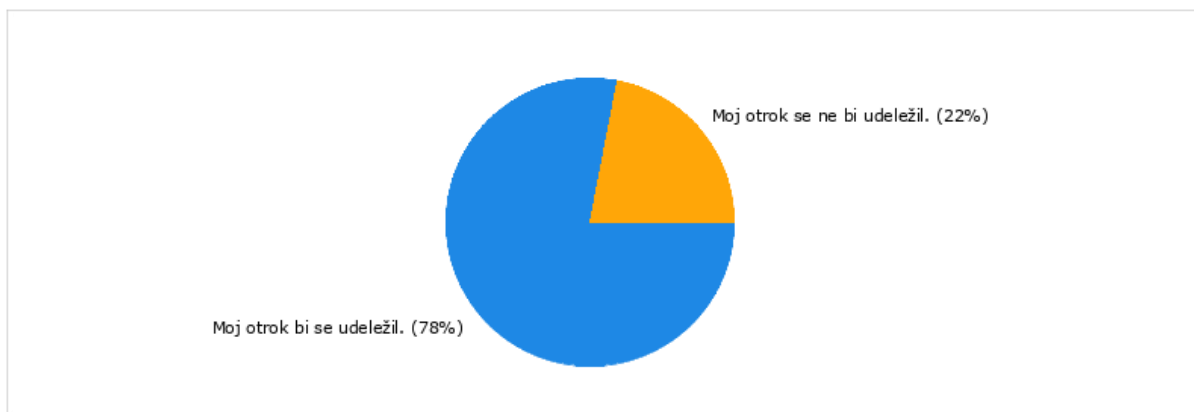

Slika 7: Izdelovanje govornih nastopov, poročil v knjižnici

Na vprašanji, ali bi splošna knjižnica omogočala učenje MS Worda (Slika 8) ali MS PowerPointa (Slika 9) za otroke, smo za oba računalniška programa dobili enake odgovore. 78 % vprašanih je odgovorilo, da bi se njihov otrok udeležil takih izobraževanj in 22 %, da se njihov otrok takih izobraževanj ne bi udeležil.

Slika 8: Udeležba na izobraževanju za MS Word

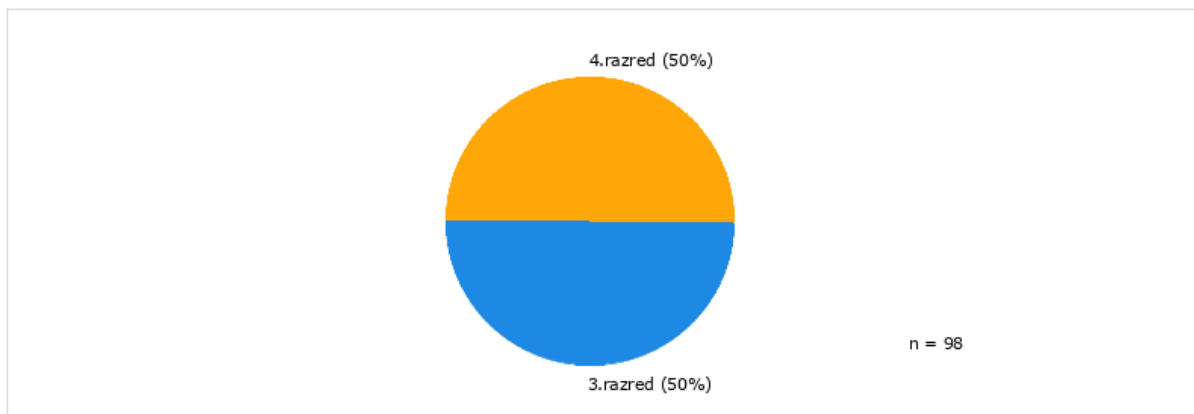

Slika 9: Udeležba na izobraževanju MS PowerPoint

5.3 UČENCI

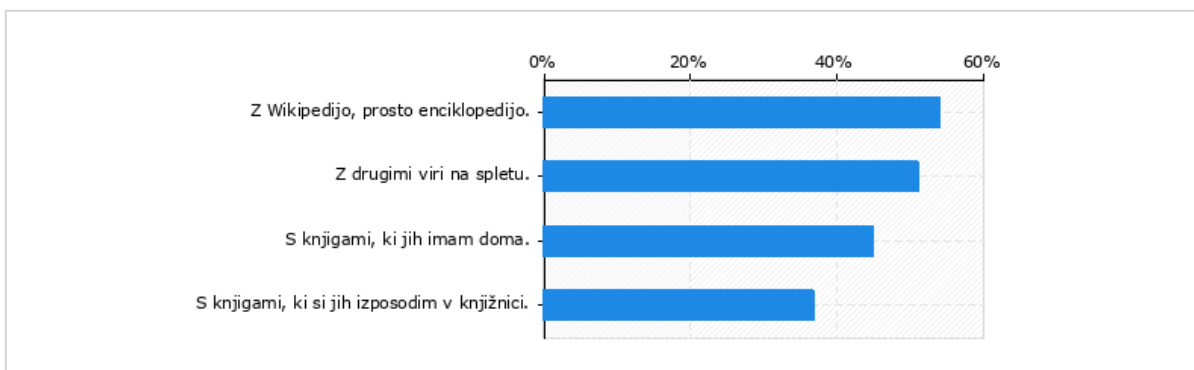
Učenci dveh tretjih in dveh četrtih razredov so prejeli liste z anketnimi vprašanji v času pouka. Prejeli smo rešene vprašalnike vseh učencev, ki so bili na dan reševanja prisotni pri pouku. Tako smo prejeli 98 rešenih anketnih vprašalnikov. Sestavljeni so bili iz devetih vprašanj.²⁴ Najprej smo želeli vedeti, kateri razred obiskujejo (Slika 10). Natančno polovica jih obiskuje tretji razred, polovica anketiranih pa obiskuje četrti razred.

²⁴ Vprašalnik je v Prilogi 2.

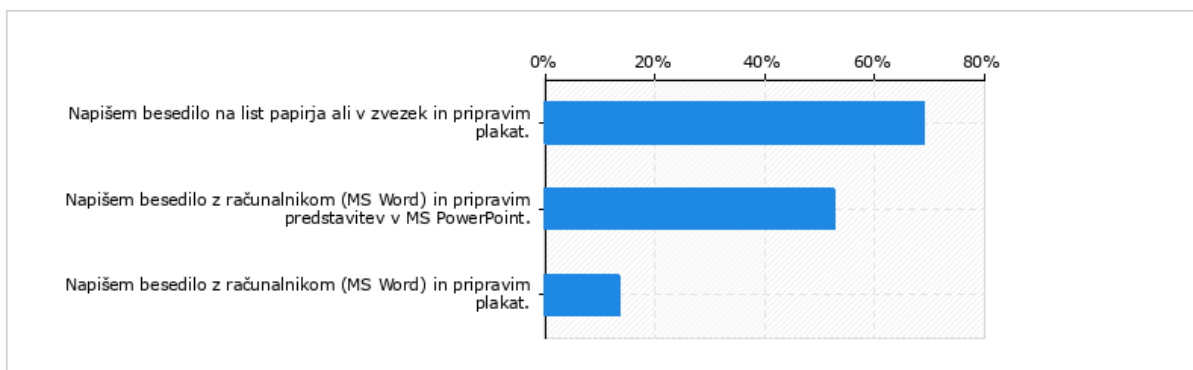
Slika 10: Razred anketiranih

Pri drugem vprašanju smo jih vprašali, s čim si pomagajo pri pripravljanju govornih nastopov, referatov (Slika 11). Možnih je bilo več odgovorov. Dobra polovica si pri tem pomaga s spletno enciklopedijo Wikipedija (54 %) in z drugimi viri na spletu (51 %). 44 (45 %) učencev si pomaga s knjigami, ki jih imajo doma, dobra tretjina (37 %) pa s knjigami, ki si jih izposodi v knjižnici. 10 učencev, ki poišče vire na spletni enciklopediji Wikipediji, si pomaga tudi z drugimi spletnimi viri. 5 (5 %) učencev si pomaga z vsemi v vprašalniku navedenimi viri, 21 (21 %) učencev, ki si pomaga z gradivom, ki ga ima doma, si gradivo izposoja tudi v knjižnici.

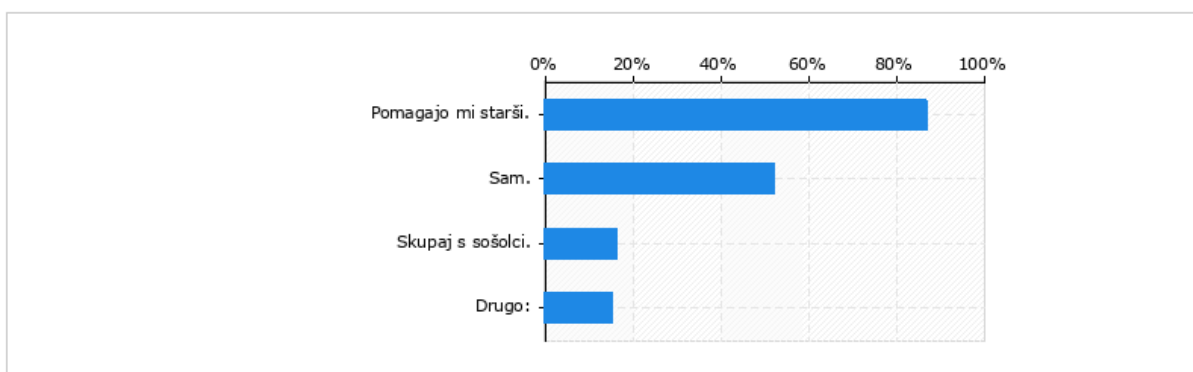
Slika 11: Pomoč pri pripravljanju govornih nastopov, referatov

V tretjem vprašanju smo želeli izvedeti, kako učenci tehnično pripravljajo svoje govorne nastope, referate (Slika 12). Možnih je bilo več odgovorov. Največ učencev (69 %) napiše besedilo na list papirja ali v zvezek in pripravi plakat. Dobra polovica (53 %) napiše besedilo z računalnikom (MS Word) in pripravi predstavitev v MS PowerPointu, od tega je 25 učencev (49 %) izbralo tudi možnost priprave na list papirja ali v zvezek in priprava plakata.

Slika 12: Tehnična priprava govornega nastopa, referata

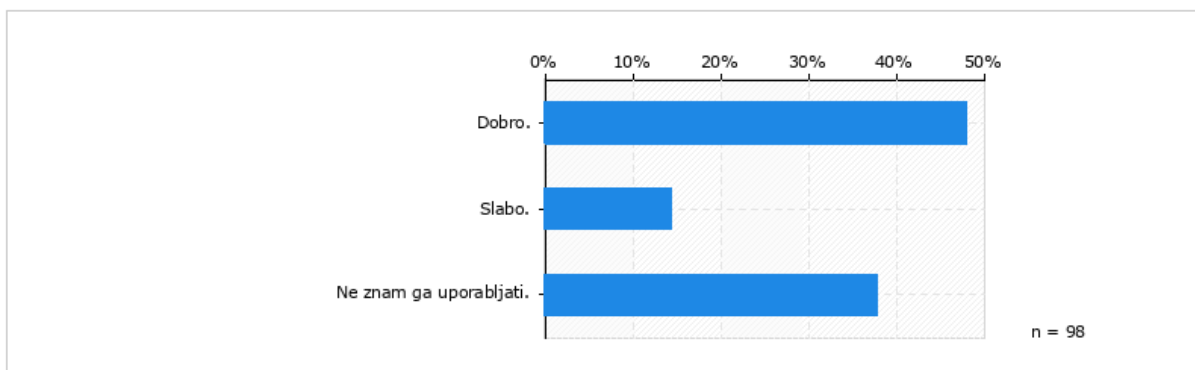
Nato nas je zanimalo, ali pripravijo govorne nastope sami ali jim morda pri tem kdo pomaga (Slika 13). Možnih je bilo več odgovorov.²⁵ Najpogosteje so navedli, da jim pomagajo starši (85 učencev oziroma 87 %), od tega jih je 10 % navajalo tudi, da govorne nastope pripravljajo skupaj s sošolci in 25 % sami. 15 % učencev je izbralo odgovor »Drugo«. Pri tem so najpogosteje navedli, da jim pomagajo bratje in sestre ali babice in dedki.

Slika 13: Pomoč oseb pri pripravi govornih nastopov, referatov

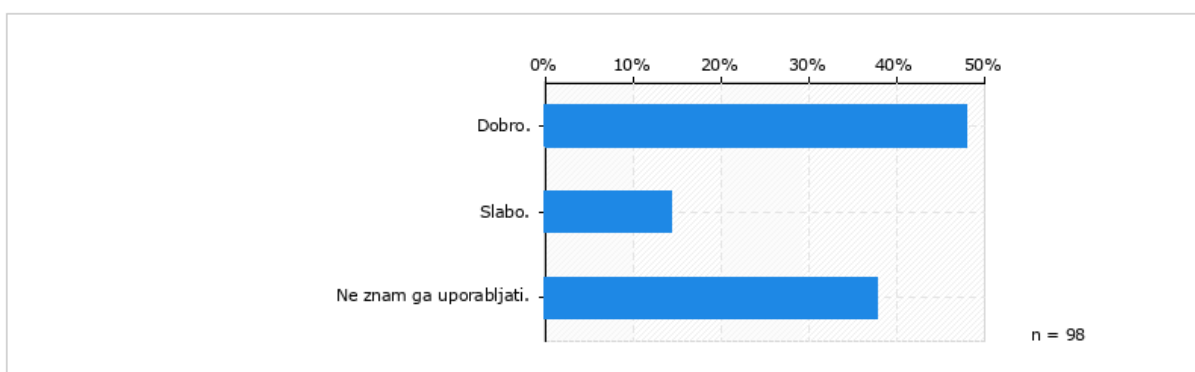
V naslednjih dveh vprašanjih smo želeli izvedeti oceno njihovega znanja uporabe računalniškega programa MS Word (Slika 14) in MS PowerPoint (Slika 15). Pri teh vprašanjih smo učiteljice prosili, da učencem, če bo potrebno, dodatno pojasnijo, kateri računalniški programi so to. Skoraj polovica vprašanih (48 %) je ocenila, da je njihovo znanje MS Worda dobro. 14 učencev je ocenilo, da imajo slabo znanje, 38 % pa ga ne zna uporabljati.

²⁵ Pri nekaterih učnih predmetih učiteljice določijo, kako naj pripravijo govorni nastop, referat, pri nekaterih pa ima učenec možnost izbire, kako se bo lotil priprave govornega nastopa, referata.

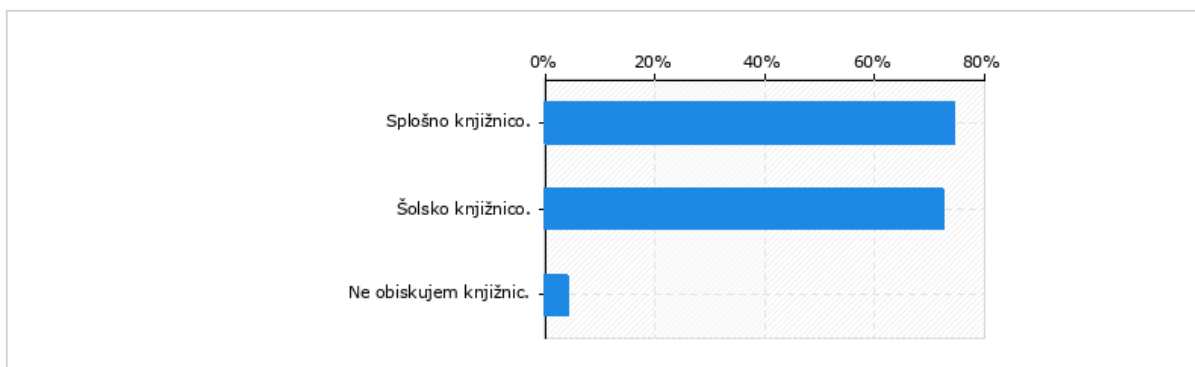
Slika 14: Poznavanje MS Worda

Za MS PowerPoint 42 % učencev ocenjuje, da dobro pozna ta program. Skoraj 60 % učencev meni, da je njihovo znanje slabo ali pa ga sploh ne znajo uporabljati.

Slika 15: Poznavanje MS PowerPointa

V sedmem vprašanju smo učence spraševali, katere knjižnice obiskujejo (Slika 16). Možnih je bilo več odgovorov. Skoraj enako število učencev je odgovorilo, da obiskujejo splošno (73 učencev ali 74 %) ali šolsko (71 učencev ali 72 %) knjižnico. Od tega 22 (30 %) učencev obiskuje splošno in šolsko knjižnico. 4 učenci so napisali, da ne obiskujejo knjižnic.

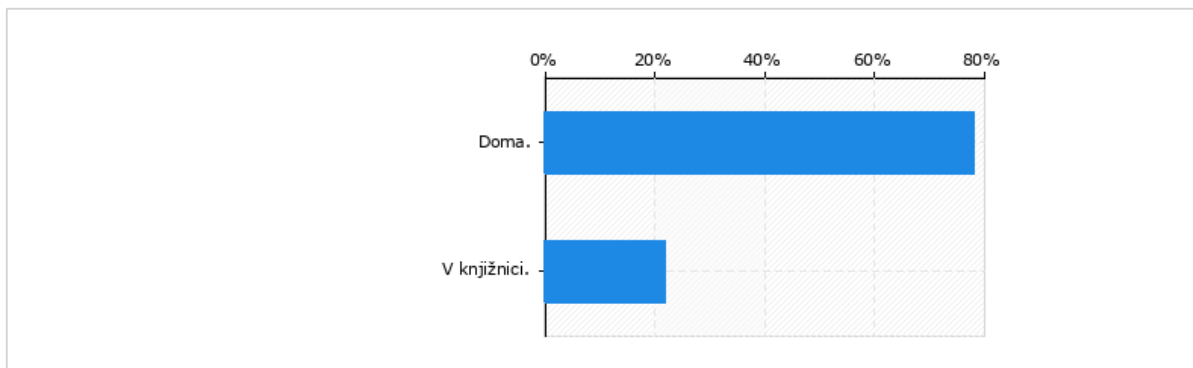

Slika 16: Obiskovanje vrste knjižnic

Zanimalo nas je, kako bi učenci najraje pripravljali govorne nastope, referate (Slika 17). 78 % učencev je odgovorilo, da bi govorne nastope, referate pripravljali doma, saj imajo vse, kar

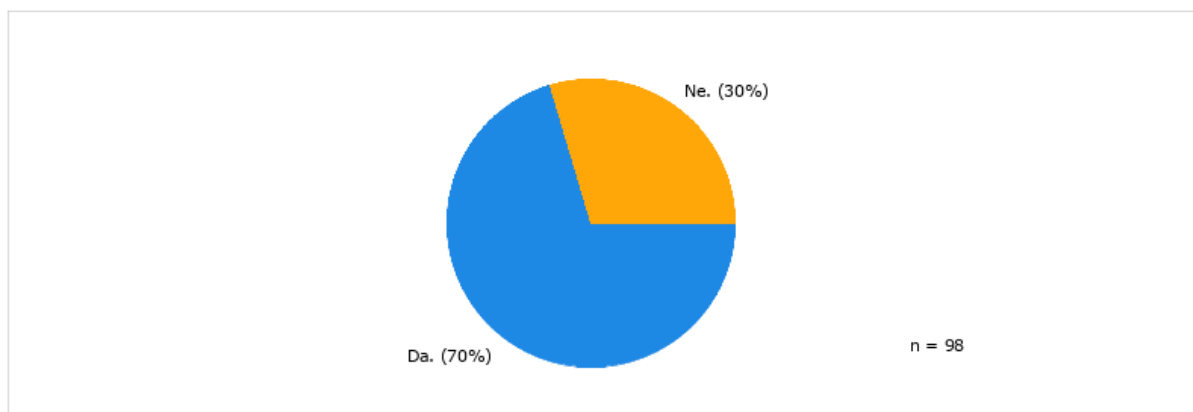
Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

potrebujejo in nimajo težav. Slaba četrtina (22 %) bi govorne nastope, referate pripravljala v knjižnici, kjer bi lahko za pomoč prosili knjižničarja.

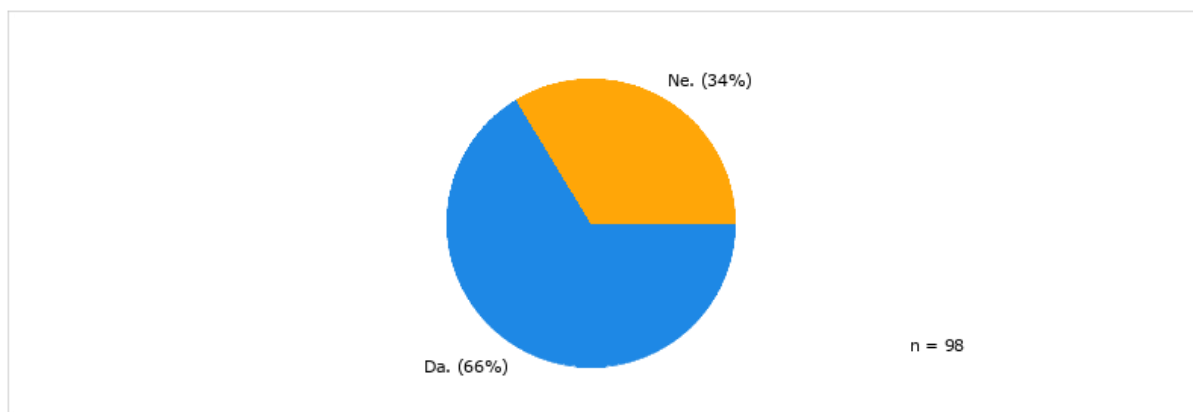

Slika 17: Lokacija izdelovanja govornih nastopov, referatov

Zadnji dve vprašanji sta se nanašali na učenje MS Worda (Slika 18) in MS PowerPointa (Slika 19) v knjižnici. Zanimalo nas je, ali bi se učenci želeli naučiti uporabljati ta dva računalniška programa v knjižnici. Učenci so pokazali velik interes. 70 % učencev je odgovorilo, da bi se v knjižnici želeli naučiti uporabljati MS Word, za MS PowerPoint pa jih je pritrdilno odgovorilo 66 %.

Slika 18: Učenje MS Worda v knjižnici

Slika 19: Učenje MS PowerPointa v knjižnici

5.4 INTERPRETACIJA REZULTATOV

Z raziskavo smo želeli dobiti odgovore na tri raziskovalna vprašanja. Vprašanja so se nanašala na iskanje virov pri pripravi govornih nastopov, referatov, na poznavanje računalniških programov MS Word in MS PowerPoint ter na sodelovanje splošne knjižnice in osnovne šole z namenom izboljšanja znanja in kompetenc pri pripravi govornih nastopov, referatov. V raziskavo smo vključili tri skupine, ki močno vplivajo na to, kako učenci pripravljajo govorne nastope, referate. Za mnenje smo prosili osnovnošolske učiteljice, učence tretjih in četrtih razredov ter njihove starše.

Prvo raziskovalno vprašanje se je nanašalo na vire, ki jih učenci uporabljajo pri pripravi govornih nastopov, referatov. Učiteljice so izpostavile, da si učenci pogosto izberejo kot vir za pripravo govornih nastopov, referatov za njihovo starost prezahtevno gradivo ali spletni vir, velikokrat spletno enciklopedijo Wikipedija. Starši v veliki večini (86 %) pomagajo svojim otrokom pri pripravi govornih nastopov, referatov. Odgovori staršev so potrdili, da njihovi otroci najpogosteje črpajo vire za pripravo govornih nastopov, referatov iz Wikipedije, in drugih spletnih virov. Ugotovili smo, da se otroci poslužujejo tudi drugih virov, niso pa navedli, katerih. Potrebno bi bilo preveriti, kateri so ti viri in hkrati starše, otroke in učitelje redno seznanjati z viri, ki so jim na voljo v knjižnicah. V splošni ali šolski knjižnici gradivo poišče 60 % otrok.

Drugo raziskovalno vprašanje se je nanašalo na obvladovanje priprave govornih nastopov, referatov s pomočjo računalnika. Učenci lahko napišejo govorni nastop, referat na list papirja ali v zvezek, lahko pa besedilo napišejo z računalnikom in pripravijo predstavitev z računalnikom. Obvladovanje računalnika v tretjem in četrtem razredu ni obvezno, je pa zaželeno in priporočljivo. Računalniških programov za urejanje besedil in predstavitev se v šoli ne učijo. Tisti učenci, ki imajo tovrstno znanje, so ga pridobili doma, s pomočjo staršev, bratov, sester ... Sicer lahko učenci v šoli nekaj znanj uporabe računalnika pridobijo pri neobveznem izbirnem predmetu računalništvo v petem in šestem razredu.

S tretjim raziskovalnim vprašanjem smo želeli izvedeti, kako bi s sodelovanjem splošne knjižnice in osnovne šole lahko učencem pomagali, da bi pridobili znanja in kompetence za kakovostnejšo pripravo govornih nastopov, referatov. Učiteljice menijo, da bi bilo zelo dobro, če bi učenci uporabljali več njihovi starosti primerne poučne literature, ki je na voljo

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

tudi v splošni knjižnici. Del staršev tovrstno gradivo pozna in ga tudi svetujejo svojim otrokom pri pripravi govornih nastopov, referatov. Skoraj polovica staršev pa je odgovorila, da ni vedela za tako gradivo in da razmišljajo, da bi ga v bodoče uporabljali. Učiteljice so bile navdušene nad idejo o izvedbah tečajev v splošni knjižnici za nekatere računalniške programe za učence. Zelo zainteresirane so bile tudi za možnost organiziranega obiska celega razreda v najbližji splošni knjižnici. Tam bi jim predstavili poučno literaturo za otroke, osnove knjižničnega kataloga Cobiss+, Digitalno knjižnico Slovenije, domoznanski portal Kamro, osnove citiranja. Večina staršev in otrok si želi, da bi otroci pripravljali svoje govorne nastope, referate doma. Polovica staršev je odgovorila, da bi njihov otrok delno pripravljaj govorne nastope, referate v splošni knjižnici, kjer bi bil deležen pomoči pri izboru virov in gradiva, uporabi računalnika, tiskanju. Zelo podobne želje so starši in otroci izrazili za učenje nekaterih računalniških programov v splošni knjižnici. Kar 78 % staršev in 70 % otrok je izrazilo interes, da bi se udeležili izobraževanj, tečajev nekaterih računalniških programov za učence v splošni knjižnici.

Omejitev raziskave je, da je bila izvedena samo na OŠ Vrhovci, zato ni nujno, da rezultati raziskave veljajo tudi za druge osnovne šole. Za primerjavo rezultatov lahko uporabimo nekatere že opravljene raziskave:

- raziskava o sodelovanju šolskega knjižničarja z učitelji v osnovni šoli, kjer so prikazani načini vključevanja šolske knjižnice v vzgojno-izobraževalno delo šole in praktični primeri tovrstnega sodelovanja na Osnovni šoli Rodica (Medved, 2020);
- raziskava o pisnih nalogah v osnovni šoli kot rezultatih medpredmetnega povezovanja, kjer je opisan primer poučevanja spretnosti izdelave pisne naloge (Urbanec, 2018);
- raziskava o šolski knjižnici ter medpredmetnem povezovanju na primeru povezave knjižničnih informacijskih znanj in slovenščine v 9. razredu (Bizjak, 2010).

Navedene raziskave se sicer nanašajo na šolske knjižnice, katerih naloga je skrbeti za podporo šolskemu kurikulumu. Naloga splošnih knjižnic pa je sodelovanje in podpora pri dejavnostih, ki nadgrajujejo delo šolskih knjižnic in so vez pri prehodu v odraslo dobo.

6 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Splošne knjižnice za izvajanje knjižnične dejavnosti za prebivalstvo v svojem okolju iščejo nove poti in različne poslovne modele za delovanje knjižnic. Vse bolj pomembno postaja sodelovanje z drugimi ustanovami, institucijami, društvi, še posebej v lokalnem okolju. Z raziskavo smo želeli ugotoviti, kakšno je sodelovanje splošnih knjižnic z vrtci in osnovnimi šolami. Splošne knjižnice sodelujejo z vrtci pri skupnih projektih, s katerimi uresničujejo predvsem knjižnično vlogo predbralne pismenosti.

Splošne knjižnice sodelujejo z osnovnimi šolami na področjih spodbujanja bralne kulture in bralne pismenosti otrok, pridobivanja znanja, informacijskega in računalniškega opismenjevanja in domoznanske dejavnosti. Z izvajanjem teh dejavnosti knjižnice uresničujejo več knjižničnih vlog. V letnih poročilih in na spletnih straneh knjižnic nismo zasledili tako natančnih podatkov, da bi lahko govorili o partnerstvih kot o formalizirani obliki sodelovanja. Razmerje med vrtci in osnovnimi šolami lahko torej opredelimo kot sodelovanje.

MKL je prepoznala pomen vzpostavljanja partnerstev za razvoj knjižnice. Leta 2014 so bile oblikovane smernice za vzpostavitev partnerstva. Skupaj smo uspešni (Resman, 2014). Dokument knjižnici pomaga, da bolj kakovostno in profesionalno oblikuje partnerstva in sodelovanja. MKL ima dobro razvito sodelovanje z vrtci. Ciciuhec, beremo z malčki je bralni projekt, ki v spodbujanju bralne kulture in razvijanju predbralne pismenosti poveže MKL, otroke, ki obiskujejo vrtce, njihove starše in strokovne delavce v vrtcih. Izvajajo različne bibliopedagoške oblike izobraževanja, kot so Literarni sprehodi po Ljubljani in Vzgojnice.

Osnovne šole in MKL močno povezuje nacionalni projekt Rastem s knjigo. V letu 2019 je v MKL na voden obisk prišlo 113 skupin sedmošolcev (Mestna knjižnica Ljubljana, 2020). Slovenski knjižnično-muzejski MEGA kviz, ki je moderna oblika knjižnično-informacijskega opismenjevanja, vodi MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, v sodelovanju s Sekcijo za izobraževanje in komuniciranje pri Skupnosti muzejev Slovenije. Cilj kviza je spoznavanje naravne in kulturne dediščine, namenjen pa je predvsem učencem drugega in tretjega triletja osnovne šole. Knjižničarji sodelujejo tudi neposredno v pedagoškem procesu, na primer z organizacijo sobe pobega v osnovni šoli ali pa z vodenjem izobraževalne delavnice 3D-tiskanja.

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Z raziskavo smo poskusili ugotoviti, ali učenci izbirajo ustrezne vire za pripravo govornih nastopov, referatov, ali dovolj obvladajo uporabo računalniških programov MS Word in MS PowerPoint ter kako nadgraditi sodelovanje splošne knjižnice in osnovne šole z namenom izboljšanja znanja in kompetenc pri pripravi govornih nastopov, referatov. V raziskavi so sodelovale učiteljice, učenci tretjih in četrtyh razredov ter njihovi starši z OŠ Vrhovci v Ljubljani. Ugotovili smo, da bi bilo smiselno aktivneje promovirati ponudbo poučnega gradiva knjižnice, tudi spletnih virov in elektronskih podatkovnih zbirk. Večina anketiranih je odgovorila, da bi se osnovnošolci udeležili izobraževanj o uporabi računalniških programov v splošni knjižnici.

Pomemben cilj osnovnošolskega izobraževanja je razvoj različnih vrst pismenosti. Splošna knjižnica med drugim nudi podporo prebivalcem pri učenju in izobraževanju, tako pri učenju iz lastnega interesa kot učenju zaradi zahtev formalnega izobraževanja ter spodbuja razvoj različnih oblik pismenosti. Spodbuja in omogoča računalniško in informacijsko opismenjevanje. Za kakovostnejše uresničevanje knjižničnih vlog knjižnica pridobiva partnerje in v sodelovanju z njimi glede na potrebe lokalne skupnosti izvaja ter krepi knjižnično dejavnost.

Knjižnica Grba je krajevna knjižnica, ki je OŠ Vrhovci najbližja enota MKL. V Knjižnici Grba je trenutno 20 % aktivnih članov knjižnice osnovnošolcev. Knjižnica Grba bi lahko zagotavljala poučno gradivo za pripravo govornih nastopov, referatov tudi za še nevpisane osnovnošolce z OŠ Vrhovci. Za izvajanje računalniškega tečaja ali obiska celega razreda v knjižnici Knjižnica Grba nima prostorskih možnosti. V bližnji prihodnosti (2022 ali 2023) se načrtuje nova knjižnica na tem območju, ki naj bi imela precej večje prostorske zmogljivosti. Do takrat bi osnovnošolce lahko povabili na voden obisk v knjižnico mestnega območja Knjižnico Prežihov Voranc, ki spada v bližnji okoliš OŠ Vrhovci. Tudi v tej knjižnici ni računalniške učilnice. Možno bi bilo organizirati računalniška izobraževanja v razstavnem prostoru knjižnice. Na voljo sta projektor in platno, uporabili bi prenosne računalnike. Tudi obisk celega razreda bi bil v Knjižnici Prežihov Voranc izvedljiv. Knjižničarji, ki bi izvajali vodene obiske in računalniška izobraževanja, bi potrebovali dobre socialne in komunikacijske veščine, informacijsko-komunikacijsko pismenost pa tudi pedagoška in didaktična znanja. Pomembno bi bilo dobro sodelovanje s šolo, da bi bile vsebine čim ustrežnejše. S šolo smo se dogovorili glede obveščanja o dejavnostih knjižnice na tem področju. Knjižnica bi posredovala sporočilo vodstvu šole. Le-to bi posredovalo informacijo učiteljicam in svetu staršev. Učiteljice bi

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

nagovorile otroke, starši pa bi preko predstavnikov sveta staršev izvedeli informacije o dejavnostih knjižnice. Tako bi informacije o dejavnostih knjižnice dosegle tudi tiste, ki sicer splošne knjižnice ne obiskujejo.

Nalogo zaključujemo v obdobju nevarnosti okužbe s Covid- 19. V tem času je delo v knjižnicah precej oteženo. Organiziranje prireditev, izobraževanj je pogojeno z določenimi ukrepi, s katerimi zmanjšamo možnost okužbe. Čas, ko so se otroci šolali doma, je še toliko bolj pokazal pomen informacijske tehnologije in digitalne pismenosti ter kako zelo različne pogoje za razvoj različnih pismenosti imajo osnovnošolski otroci. Splošne knjižnice imajo pomembno vlogo, da omogočajo pridobivanje znanj in razvijanje kompetenc vseh v lokalni skupnosti. Sodelovanje med splošno knjižnico in osnovno šolo krepi dobre odnose in na obeh straneh, daje možnost razvijanja novih idej in oblik sodelovanja ter vzpostavitve partnerstev, izboljšuje pa tudi kakovost življenja v lokalni skupnosti.

7 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

Ambrož, M. in Colarič-Jakše, L. (2015). *Pogled raziskovalca: načela, metode in prakse*.

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezika in književnost; Univerza v Mariboru, Fakulteta za turizem.

Bizjak, B. (2010). Šolska knjižnica v devetletni osnovni šoli ter medpredmetno povezovanje: primer povezave knjižničnih informacijskih znanj in slovenščine v 9. razredu. *Revija za elementarno izobraževanje*, 3(2-3), 157–170.

<https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-OLIV9B9D/0a688475-460c-4448-b55a-ef37b811000f/PDF>

Bralnice pod slamnikom. (b. d.). *O festivalu*. <http://www.bralnice.si/festival/>

Cankarjeva knjižnica Vrhnika. (2020). *Letno poročilo javnega zavoda Cankarjeva knjižnica Vrhnika za leto 2019*.

https://ckv.si/f/docs/Katalog_informacij_javnega_znacaja/Poslovno_porocilo_za_2019.pdf

Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS. (b. d.). *Društvo Bralna značka Slovenije - ZPMS; SEZONA 2020-2021*. <https://www.bralnaznacka.si/sl/aktualno/drustvo-bralna-znacka-slovenije-zpms-sezona-2020-2021>

Fran: slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (b. d.). Inštitut za jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <http://www.fran.si/>

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica. (2018). *Delavnice in dogodki za osnovne in srednje šole*. <https://www.gkfb.si/images/o-knjiznici/publikacije/Delavnice-za-OSinSS-publikacija.pdf>

Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica. (2019). *Letno poročilo 2018: Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica*.
https://www.gkfb.si/images/dokumenti/info_JZ/2018_Porocilo-letno.pdf

IFLA – smernice za šolske knjižnice. (2019). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
http://www.zbds-zveza.si/sites/default/files/dokumenti/ifla_guidelines.pdf

Informacijsko opismenjevanje: učni načrt za izbirni predmet. (2001). Zavod RS za šolstvo, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/izbirni/1-letni-vezani-na-razred/9-razred/Informacijsko_opismenjevanje_izbirni.pdf

Javna agencija za knjigo Republike Slovenije. (b. d.). *Rastem s knjigo*.
<https://www.jakrs.si/bralna-kultura/rastem-s-knjigo/>

Javrh, P., Možina, M., Bider, K., Kragelj, K., Volčjak, D., Sepaher, G., Gjerek, L., Matavž, H., Rejec, P., Babič Ivaniš, N. in Breclj, V. (2018). *Digitalna pismenost: opisniki temeljne zmožnosti*. Andragoški center Slovenije. <https://pismenost.acs.si/wp-content/uploads/2018/09/Digitalna-pismenost-e-verzija.pdf>

Knjižnica Antona Tomaža Linhartaradovljica. (2020). *Poročilo o poslovanju Knjižnice Antona Tomaža Linhartaradovljica – za obdobje 1.1.–31.12.2019*.
https://www.rad.sik.si/wp-content/uploads/2020/03/AJPES-2019_spletna-stran.pdf

Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin. (2020). *Letno poročilo o delu Knjižnice Cirila Kosmača Tolmin za leto 2019*. <https://www.kcktolmin.si/wp-content/uploads/2014/09/Letno-porocilo-Knjiznice-Tolmin-za-2019-z-izkazi.pdf>

Knjižnica Črnomelj. (2020). *Vsebinsko poročilo o doseženih ciljih in rezultatih dela v Knjižnici Črnomelj*.
<http://www.crn.sik.si/doc/2019/porocila/Poslovno%20poro%C4%8Dilo%20Knji%C5%BEnice%20%C4%8Crnomelj%202019.pdf>

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja Tržič. (2020). *Zaključno vsebinsko letno poročilo posrednega proračunskega uporabnika za leto 2019*. <http://www.knjiznica-trzic.si/files/2020/02/Zaklju%C4%8Dno-vsebinsko-in-finan%C4%8Dno-poro%C4%8Dilo-za-2019-M-in-A.pdf>

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Knjižnica Franca Ksaverja Meška Ormož. (2020). *Letno poročilo 2019*.

http://orm.sik.si/media/Dokumenti/dokumenti_zavoda/letno_porocilo_2019.pdf

Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik. (2020). *Poročilo o delu Knjižnice Franceta Balantiča Kamnik za leto 2019*.

https://www.kam.sik.si/Portals/KnjiznicaKamnik/DOKUMENTI/LETNO_POROCILO_ZA_2019/P_Porocilo_o_delu_Knjiznice_Franceta_Balantica_Kamnik_za_leto_2019.pdf

Knjižnici Franceta Balantiča Kamnik (b. d.). *Za osnovnošolce - v šolskem letu 2020/2021*.

<https://www.kam.sik.si/Dejavnosti-in-projekti/Projekti/ArtMID/6046/ArticleID/8790/Za-osnovnosolce-v-solskem-letu-2020202>

Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica. (2020). *Letno poročilo knjižnice Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica za leto 2019*.

<https://www.kjv.si/wp-content/uploads/2020/03/LETNO-PORO%C4%8CILO-KJV-2019.pdf>

Knjižnica Jožeta Udoviča Cerknica. (b. d.). *Prvošolci*. <https://www.kjuc.si/mladinski-koticek/>

Knjižnica Laško. (2020). *Poslovno poročilo Knjižnice Laško za leto 2019*.

<https://www.knjiznica-lasko.si/wp-content/uploads/2020/03/Poslovno-in-ra%C4%8Dunovodsko-poro%C4%8Dilo-2019.pdf>

Knjižnica Logatec. (b. d.). *Digitalna knjižnica*.

<http://www.log.sik.si/dejavnosti/bibliopedagoske-dejavnosti/digitalna-knjiznica/>

Knjižnica Miklova hiša Ribnica. (2018). *Poslovno poročilo Knjižnica Miklova hiša za leto 2017*. <http://www.miklovahisa.si/o-knjiznici/knjiznicni-dokumenti.html>

Knjižnica Mileta Klopčiča Zagorje ob Savi. (2020). *Letno poročilo 2019: Knjižnica Mileta Klopčiča Zagorje ob Savi*. <http://www.zag.sik.si/wp-content/uploads/2020/04/LETNO-PORO%C4%8CILO-2019.pdf>

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto. (2020). *Letno poročilo Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto za leto 2019*.

https://www.nm.sik.si/media/pdf/knjiznica/2020/Letno_porocilo_KMJ_2019_z_vsemi_prilogami.pdf

Knjižnica Radlje ob Dravi. (2020). *Letno poročilo 2019*. [http://www.knjiznica-](http://www.knjiznica-radlje.si/Portals/0/Slike%20knji%C5%BEnica/Letno%20poro%C4%8Dilo%202019.pdf)

[radlje.si/Portals/0/Slike%20knji%C5%BEnica/Letno%20poro%C4%8Dilo%202019.pdf](http://www.knjiznica-radlje.si/Portals/0/Slike%20knji%C5%BEnica/Letno%20poro%C4%8Dilo%202019.pdf)

Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje. (2018). *Letno poročilo 2017*. [http://www.kts-](http://www.kts-trbovlje.si/wp-content/uploads/2018/10/kts-trbovlje-letno-porocilo-2017.pdf)

- Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit
- Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih.* (2012). Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Lavričeva knjižnica Ajdovščina. (2019). *Letno poročilo 2018*. http://www.ajd.sik.si/wp-content/uploads/2019/06/Letno_porocilo_2018.pdf
- Ljudska knjižnica Metlika. (2020). *Letno poročilo za 2019*. <http://www.knjiznica-metlika.si/Upload/files/LETNO%20PORO%C4%8CILO%20za%20leto%202019.pdf>
- Manifest o šolskih knjižnicah. (2001). *Šolska knjižnica*, 11(3), 138–139.
- Mariborska knjižnica. (2020). *Letno poročilo 2019: Poslovno in finančno poročilo Mariborske knjižnice*.
https://www.mb.sik.si/datoteke/Mariborska_knjiznica/LETNO_POROCILO_2019_zu_nanje.pdf
- Medobčinska splošna knjižnica Žalec. (2020). *Poslovno poročilo za leto 2019*.
<https://www.zal.sik.si/wp-content/uploads/2020/03/poslovno-poro%C4%8Dilo-za-leto-2019.pdf>
- Medved, T. (2020). Sodelovanje šolskega knjižničarja z učitelji v osnovni šoli. *Šolska knjižnica*, 29(2-3), 3–11.
- Mestna knjižnica in čitalnica Idrija. (2020). *Letno poročilo javnega zavoda Mestna knjižnica in čitalnica Idrija za leto 2019*.
https://www.idr.sik.si/cloovisCMS/administracija/vsebina2/uploads/mki_images/images/letno-porocilo-2019_5f1582bc1e792.pdf
- Mestna knjižnica Kranj. (2020). *Letno poročilo 2019*. <https://www.mkk.si/wp-content/uploads/2020/03/LETNO-POROCILO-2019-1.pdf>
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2016). *Povsod v mestu: strateški načrt Mestne knjižnice Ljubljana za obdobje 2017–2021*. <https://www.mklj.si/o-nas/informacije-javnega-znacaja>
- Mestna knjižnica Ljubljana. (2020). *Letno poročilo MKL 2019*. <https://www.mklj.si/o-nas/informacije-javnega-znacaja>
- Mestna knjižnica Ljubljana. (b. d. a). *Ciciuhec, beremo z malčki*.
<https://www.mklj.si/branje/ciciuhec?highlight=WyJjaWNpdWhlYyJd>
- Mestna knjižnica Ljubljana. (b. d. b). *MEGA kviz*. <https://www.mklj.si/mega-kviz?highlight=WyJtZWdha3ZpeiJd>
- Mestna knjižnica Ljubljana. (b. d. c). *Vodeni ogledi*. <https://www.mklj.si/za-ustanove/vodeni-ogledi?highlight=WyJsaXRlcmFybmkjLCJzcHJlaG9kaSIsImxpdGVyYXJuaSBzcHJlaG9kaSJd>

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Mestna knjižnica Ljubljana. (b. d. d). *Vzgojnice – Maša Uran*.

<https://www.mklj.si/prireditve/item/17414-vzgojnice-masa-uran?highlight=WyJ2emdvam5pY2UiXQ>

Mestna knjižnica Piran. (2020). *Letno poročilo Mestne knjižnice Piran za leto 2019*.

http://www.pir.sik.si/docs//2020/03/05/5e60ee8c_lp2019mestnaknjinicapiran.pdf

Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti: za obdobje 2019–2030. (2019). Vlada Republike Slovenije. https://www.ff.uni-lj.si/sites/www.ff.uni-lj.si/files/documents/nacionalna_strategija_za_razvoj_bralne_pismenosti_2019-2030.pdf

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper. (b. d.). *Ogledi knjižnice*.

<https://www.kp.sik.si/ogledi-knjiznice/>

Predšolska bralna značka: konkretno in na kratko. (b. d.). Društvo Bralna značka Slovenije –ZPMS. <https://www.bralnaznacka.si/assets/Uploads/PREDSOLSKA-BRALNA-ZNACKA-KONKRETNO-IN-NA-KRATKO.pdf>

Resman, S. (2014). *Skupaj smo uspešni*. Mestna knjižnica Ljubljana.

https://issuu.com/knjiznicajljubljana/docs/skupaj_smo_uspesni_7bfca45a9eb70f

Slovenščina: učni načrt (posodobljena izdaja). (2018). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf

Splošna knjižnica Slovenske Konjice. (2020). *Letno poročilo Splošne knjižnice Slovenske Konjice za leto 2019*. <https://www.knjiznica-slovenskekonjice.si/wp-content/uploads/2020/05/Letno-poro%C3%84%C2%8Dilo-JZ-SK-2019.pdf>

Starič, T. (2017). Jezikovna in knjižna vzgoja v vrtcu. *Šolska knjižnica*, 26(2), 45–51.

Strand Iden, K. (2014). Partnerships produce strong and relevant libraries. *Scandinavian Library Quarterly*. 47(4), 4–5. <http://slq.nu/indexa1e6.html?article=volume-47-no-4-2014-3>

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028). (2019). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Sušec, Z. in Žumer F. (2005). *Knjižnična informacijska znanja: program osnovnošolskega izobraževanja*. Zavod RS za šolstvo, Ministrstvo za šolstvo in šport.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Knjiznicna_inf_znanja.pdf

- Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit
- Špoljar, M. (2014). Eko-karta knjižnice: shematski pregled sodelovanja knjižnice s partnerji v lokalnem okolju. *Knjižničarske novice*, 24(5), 3. <http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/v2/podrobnostClanek.aspx?id=886>
- Urbanec, A. (2018). Pisna naloga – rezultat medpredmetnega povezovanja, *Šolska knjižnica*, 27(1-2), 46–50. <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-807D58F0/b0767893-f331-4cbd-89db-fca8cea67224/PDF>
- Valvazorjeva knjižnica Krško. (b. d. a). *Cobiss za devetošolce*. <https://www.knjiznica-krsko.si/dejavnosti-in-projekti/cobiss-za-deveto%C5%A1olce.html>
- Valvazorjeva knjižnica Krško. (b. d. b). *Dalmatinova značka*. <https://www.knjiznica-krsko.si/dejavnosti-in-projekti/dalmatinova-zna%C4%8Dka.html>
- Valvazorjeva knjižnica Krško. (b. d. c). *Od pravljičice do znanja*. <https://www.knjiznica-krsko.si/dejavnosti-in-projekti/od-pravljičice-do-znanja.html>
- Valvazorjeva knjižnica Krško. (b. d. d). *Spoznavamo knjige in knjižnico s Kostanjevim Škratom*. <https://www.knjiznica-krsko.si/dejavnosti-in-projekti/spoznavamo-knjige-in-knji%C5%BEnico-s-kostanjevim-%C5%A1kratom.html>
- Vilar, P. (2017). *Proaktivna splošna knjižnica za bralno pismenost in bralno kulturo*. Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Vodeb, G., Bahor, S. in Kodrič-Dačić, E. (2009). Smernice za izvajanje knjižnične dejavnosti splošnih in šolskih knjižnic ob uporabi skupnih virov. http://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/smernice_splk_sk.pdf
- Zabukovec, V., Vilar, P. in Fekonja R. (2020). Knjižnična dejavnost v vrtcih: primer Slovenije. *Knjižnica*, 63(4), 27–43.
- Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002 – ZUJIK, 92/2015.

PRILOGE

PRILOGA 1

Anketni vprašalnik – starši

Prosim, če si vzamete nekaj minut in s klikom na »Naslednja stran« pričnete z izpolnjevanjem ankete. Raziskava je namenjena izboljšanju storitev za otroke, ki jih izvaja Mestna knjižnica Ljubljana.

Q1 Kateri razred obiskuje vaš otrok?

- 3. razred
- 4. razred.

Q2 S čim si vaš otrok pomaga pri pripravi govornih nastopov, referatov?

Možnih je več odgovorov.

- Pomaga si z gradivom, ki ga imamo doma.
- Gradivo si izposodi v splošni knjižnici (npr. Mestna knjižnica Ljubljana – Knjižnica Grba, Knjižnica Prežihov Voranc).
- Informacije poišče v spletni enciklopediji Wikipedija.
- Pomaga si z drugimi spletnimi viri.
- Drugo:

Q3 Govorni nastop, referat otrok pripravi:

Možnih je več odgovorov.

- Sam.
- S pomočjo staršev.
- S pomočjo sošolcev.
- Drugo:

Q4 Za govorni nastop, referat:

Možnih je več odgovorov.

- Napiše besedilo na list papirja ali v zvezek in pripravi plakat.
- Napiše besedilo z računalnikom (MS Word) in pripravi plakat.
- Napiše besedilo z računalnikom (MS Word) in pripravi MS PowerPoint predstavitev.
- Drugo:

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Q5 Ocenite, kako dobro vaš otrok obvlada spodaj navedena računalniška programa.

MS Word (urejanje besedil) zelo dobro dobro srednje dobro slabo sploh ne

MS PowerPoint (predstavitve) zelo dobro dobro srednje dobro slabo sploh ne

Q6 Katere knjižnice obiskuje vaš otrok?

Možnih je več odgovorov.

- Šolsko knjižnico.
- Splošno knjižnico (npr. Mestna knjižnica Ljubljana – Knjižnica Grba, Knjižnica Prežihov Voranc...).
- Ne obiskuje knjižnice.

Q7 Ali veste, da je v splošnih knjižnicah na voljo poučno gradivo za različne starostne stopnje, s pomočjo katerega otroci lažje in kvalitetnejše pripravijo govorne nastope, referate?

- Vem in ga tudi uporabljamo.
- Vem, a ga ne uporabljamo.
- Nisem vedel/-a. Razmišljam, da bi ga v bodoče uporabljali.
- Nisem vedel/-a. Ga tudi ne potrebujemo.
- Drugo:

Q8 Če bi splošna knjižnica omogočala otrokom, da bi v knjižnici pripravljali govorne nastope, referate (svetovanje pri izboru gradiva, napotki za izdelavo, pomoč pri reševanju težav, možnost uporabe računalnikov, tiskanje), bi moj otrok:

- Pripravljaj govorne nastope, referate doma, saj ima tam vse, kar potrebuje, in nima težav.
- Pripravljaj govorne nastope, referate delno v knjižnici.
- Pripravljaj govorne nastope, referate v knjižnici.
- Drugo:

Q9 Če bi splošna knjižnica omogočala učenje računalniškega programa MS Word (urejanje besedil) za otroke:

- Bi se moj otrok udeležil takega izobraževanja.
- Se moj otrok ne bi udeležil takega izobraževanja.

Maček, P., Splošna knjižnica in partnerstva v okolju: sodelovanje med knjižnico in osnovno šolo ter vrtcem. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Q10 Če bi splošna knjižnica omogočala učenje računalniškega programa MS PowerPoint (predstavitve) za otroke:

- Bi se moj otrok udeležil takega izobraževanja.
- Se moj otrok ne bi udeležil takega izobraževanja.

Odgovorili ste na vsa vprašanja v tej anketi. Hvala za sodelovanje.

PRILOGA 2

Anketni vprašalnik – učenci

Prosim, če si vzameš nekaj minut in izpolniš anketo. Raziskava je namenjena izboljšanju storitev za otroke, ki jih izvaja Mestna knjižnica Ljubljana.

Obkroži izbrani odgovor ali več odgovorov (kjer je tako navedeno).

Zahvaljujem se ti za čas, ki si ga boš vzel za reševanje ankete.

1. Sem učenec /učenka:
 - a) 3. razreda.
 - b) 4. razreda.

2. Pri pripravi govornih nastopov, referatov si pomagam (več odgovorov):
 - a) S knjigami, ki jih imam doma.
 - b) S knjigami, ki si jih izposodim v knjižnici.
 - c) S spletno enciklopedijo Wikipedija.
 - d) Z drugimi viri na spletu.

3. Za govorni nastop, referat (eden ali dva odgovora):
 - a) Napišem besedilo na list papirja ali v zvezek in pripravim plakat.
 - b) Napišem besedilo z računalnikom (MS Word) in pripravim plakat.
 - c) Napišem besedilo z računalnikom (MS Word) in pripravim predstavitev v MS PowerPoint.

4. Govorni nastop, referat pripravim (več odgovorov):
 - a) Sam.
 - b) Skupaj s sošolci.
 - c) Pomagajo mi starši.
 - d) Drugo:

5. Moje znanje uporabe računalniškega programa MS Word je (en odgovor):
 - a) Dobro.
 - b) Slabo.
 - c) Ne znam ga uporabljati.

6. Moje znanje uporabe računalniškega programa MS PowerPoint je (en odgovor):
 - a) Dobro.
 - b) Slabo.
 - c) Ne znam ga uporabljati.

7. Obiskujem (več odgovorov):
 - a) Šolsko knjižnico.
 - b) Splošno knjižnico (npr. Mestna knjižnica Ljubljana – enote Knjižnica Grba, Knjižnica Prežihov Voranc ...).
 - c) Ne obiskujem knjižnic.

8. Govorne nastope, referate bi najraje pripravljaj:
 - a) Doma, saj imam tam vse, kar potrebujem, in nimam težav.
 - b) V knjižnici, kjer bi lahko prosil za pomoč knjižničarja.

9. Ali bi se želel v knjižnici naučiti uporabljati računalniški program MS Word ?
 - a) Da.
 - b) Ne.

10. Ali bi se želel v knjižnici naučiti uporabljati računalniški program MS PowerPoint?
 - a) Da.
 - b) Ne.